

Inblickar i Fest i Hebys sammanhang

Gustav Broms

Nycklar till en levande landsbygd

- olika former av entreprenörskap i samspel med
omgivningen

Working Papers nr 1

Nycklar till en levande landsbygd

Working papers

Utgivare

REG - Rural Entrepreneurship Group

Publicerad 2017-12-18

Kontaktinformation

Institutionen för Ekonomi

Box 7013, 750 07 Uppsala

Besöksadress: Ulls hus, Ulls väg 27, 756 51 Uppsala

Foto på framsidan av Gustav Broms

Senaste publicerade texter i serien

Nycklar till en levande landsbygd

Working papers

WP1

Inblickar i Fest i Hebys sammanhang

Gustav Broms

Förord

En fest är en fest. Eller? Inte i Heby, där händer något oväntat vilket fångade vårt intresse. För att ta reda på mer, sökte Gustav upp festdeltagare för samtal om lokalt entreprenörskap i tid och rum. På följande sidor berättar författaren grundligt om sju festaktiviteter. Gustavs spaningar ger också vid handen hur några nycklar för en levande landsbygd skulle kunna se ut.

Johan Gaddefors

Nycklar till en levande landsbygd

Working papers

Populärvetenskaplig sammanfattning

Fest i Heby är ett evenemang som har anordnats sedan 2006 i Heby kommun. 2017 års Fest i Heby pågick mellan 23 juni och 8 juli. Företag, föreningar, församlingar och privatpersoner var med och anordnade närmare 150 programpunkter för kommuninvånare och besökare. Företrädare för Heby kommun har efterfrågat en inblick i vilken betydelse evenemanget har för aktörer som deltar. Mellan 2017 och 2019 pågår också forskningsprojektet Nycklar till en levande landsbygd på Sveriges lantbruksuniversitet. Projektet handlar om att utveckla ny kunskap om interaktionen mellan olika former av entreprenörskap och kontexter i landsbygdsmiljöer. Den här rapporten har skrivits både för Heby kommun och Sveriges lantbruksuniversitets räkning. Sju verksamheter har valts ut för att ge en bild av vilka effekter Fest i Heby har för enskilda aktörer, men också hur deras företag, förening eller församling kan förstås i relation till sin historia och utifrån personliga, sociala, kulturella och ekonomiska förhållanden till omgivningen.

De verksamheter som beskrivs är Heby tegelbruksmuseum, Heby AIF, Hårsbäcks Bed & Breakfast och loppis, Gårdsjö Älgpark, Yogaladan, Vittinge församling och Skogsvallen. Rapportens innehåll består huvudsakligen av intervjuer med företrädare från dessa verksamheter. Efter fallbeskrivningarna följer en diskussion om vilka nycklar – eller faktorer – som kan vara viktiga att ta hänsyn till för förståelsen av hur värden har skapats i verksamheterna. Det handlar om hur historiska resurser kombineras med samtida och ofta personliga avtryck, hur en verksamhet innehåller flera olika funktioner och/eller inslag, vilken betydelse nyckelpersoners värderingar och intressen har för verksamhetens utformning och på vilket sätt kompletterande snarare än konkurrerande element återspeglar relationen till andra aktörer. Rapporten avrundas med frågeställningar som syftar till att föra tanken vidare om landsbygdspräglat entreprenörskap och samhällsliv. Slutligen ges några reflektioner kring vilken praktisk innebörd rapportens innehåll kan ha för Heby kommun och/eller andra samhällsaktörer.

Gustav Broms

Inblickar i Fest i Hebys sammanhang

Gustav Broms
2017

Innehåll

Inledning	2
Heby tegelbruksmuseum	4
Hårsbäcks Bed & Breakfast och loppis	9
Gårdsjö Älgpark	14
Yogaladan	20
Vittinge församling	28
Heby AIF	35
Skogsvallen	42
Efter festen	50
Vidare frågor	56
Praktisk innebörd	58

Inledning

Fest i Heby kan beskrivas som en samlingsaktivitet för besöksmål i Heby kommun, där knappt 14 000 invånare bor. Evenemanget initierades 2006 av Heby kommun i samverkan med företagare, civilsamhällesaktörer och privatpersoner. Sedan dess har arrangemanget växt. Idén med Fest i Heby är enligt Heby kommun att samla aktiviteter under ett gemensamt paraply och marknadsföra dem under en dryg vecka varje sommar. Heby kommun har inte satt några begränsningar för hur många aktiviteter som kan ingå i Fest i Heby eller var de genomförs inom kommunen. 2017 års Fest i Heby pågick mellan 23 juni och 8 juli. Aktiviteterna pågick i och omkring åtta orter. Närmare 150 programpunkter fanns att ta del av. Både företag, föreningar, församlingar och privatpersoner deltar som medarrangörer. Innehållet på aktiviteterna under Fest i Heby är brett, men rörde sig 2017 om teman som midsommarfirande, gudstjänst och kyrkoguidning, visning av hembygdsgårdar och släktgårdar, ungdomsarrangemang, barn- och familjedag, träff för seniorer, hantverk, återvinning och byggnadsvård, loppis, buffelsafari, älgafari, café, öppen trädgård, konstutställning, konsert, teater, historia om ett samhälle, hälsa och idrott, yoga, meditation, energi- och klimatrådgivning, upplysning om djur och natur, biodling, jordgubbsplockning, veteranfordonsvisning, mopperace, hundarrangemang, hästhoppning, boksläpp, medeltidsdag och 50-talsafton.

Företrädare för Heby kommuns kultur- och fritidsenhet, som samordnar Fest i Heby, har efterfrågat en bild av vad evenemanget betyder för aktörer som deltar. En sådan inblick kan ge kommunföreträdarna och andra som berörs av Fest i Heby kunskap om hur evenemanget fungerar och ifall aspekter av eller hela samlingsaktiviteten kan och bör förändras eller utvecklas på något särskilt sätt. Rapporten har också skrivits för Sveriges lantbruksuniversitet, där forskningsprojektet *Nycklar till en levande landsbygd* pågår mellan 2017 och 2019 vid Institutionen för ekonomi samt Institutionen för stad och land. Syftet med forskningsprojektet är att utveckla ny kunskap om interaktionen mellan olika former av entreprenörskap och kontext i landsbygdsmiljöer. Med kontext avses den omgivning, inramning eller det sammanhang människor möter och samspekar med när de agerar.

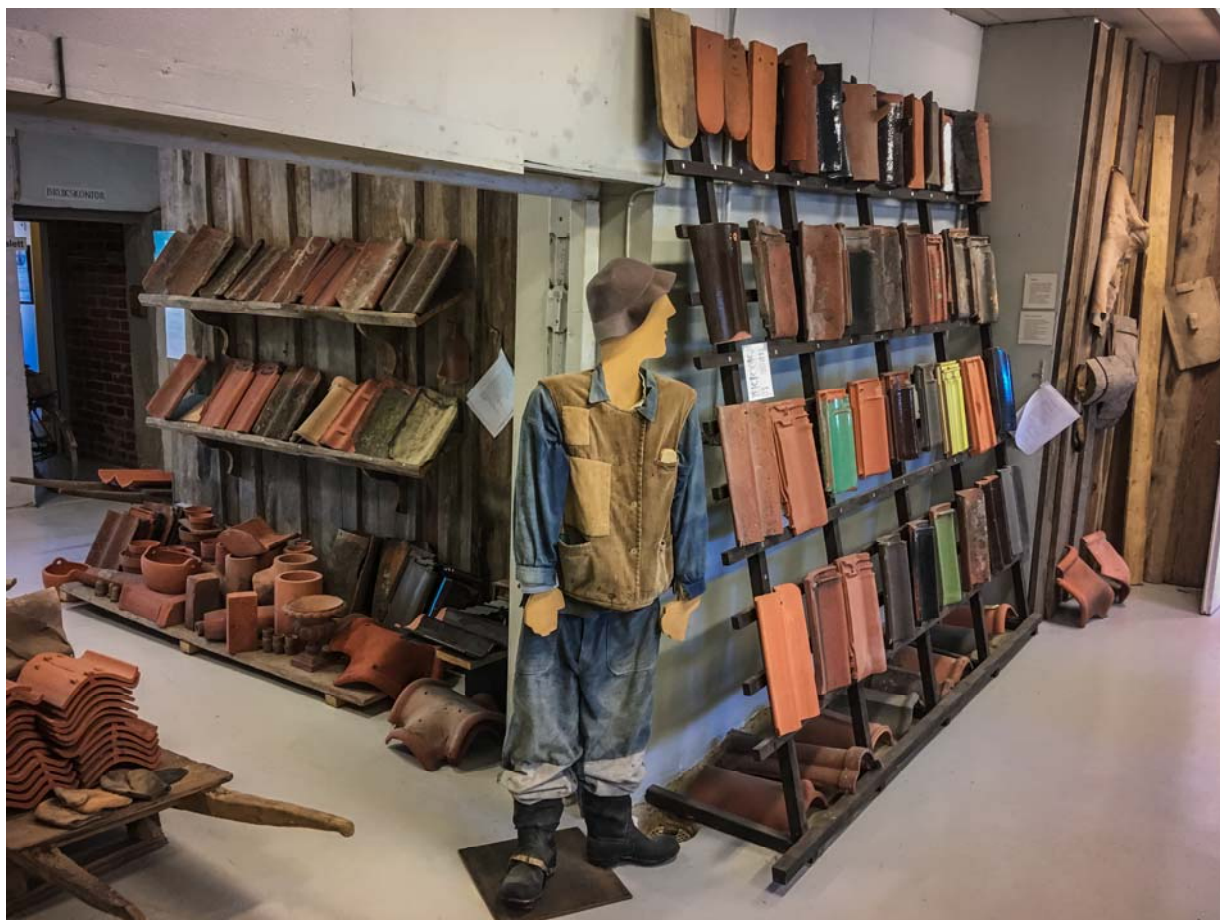
En djupare förståelse för entreprenöriella processer förväntas kunna underlätta prioriteringar både för en lokalbefolkning som vill ta värdeskapande initiativ och kommunföreträdare, myndighetspersoner och rådgivare med intresse av att medverka till en levande landsbygd. I forskningsprojektet studeras huvudsakligen tre områden i Sverige. Det handlar om orter inom Gotland, Östhammars kommun och Heby kommun. I Heby kommun är fokus riktat mot Östervåla/Harbo, Morgongåva och Heby tätort – tre orter med olika historia och samhällsinriktning, vilket påverkar det företagande och entreprenörskap som bedrivs. Därför är de tre bygderna relevanta att utgå ifrån för att avläsa sådant som hur skillnader vad gäller sociala och ekonomiska sammanhang inom en relativt likartad geografi påverkar entreprenörer och företagare i landsbygdspräglade miljöer

Jag, Gustav Broms, som gjort studien, har valt att skriva dels om vilken inverkan Fest i Heby upplevs ha för ett urval medverkande aktörer, men också hur deras verksamhet (företag eller organisation) kan förstås i ett vidare sammanhang. Nedan beskrivs sju verksamheter, varav tre företag, tre föreningar och en församling: Heby tegelbruksmuseum, Heby AIF och Hårsbäcks

Bed & Breakfast och loppis, som finns representerade i eller nära Heby tätort. Gårdsjö Älgpark, belägen i närheten av Vansjö. Yogaladan, som ligger i Huddunge. Vittinge församling, vars medlemmar bor i Vittinge och Morgongåva. Skogsvallen, som är lokaliserad i Östervåla. Verksamheterna har valts ut i dialog med Stina Röjerås, landsbygdsutvecklare på Heby kommun och Fest i Hebys festgeneral samt Anders Eklund, föreningsansvarig på Heby kommun.

Jag besökte ett antal aktiviteter under 2017 års Fest i Heby, bland annat sådana arrangemang som rapportens medverkande aktörer ansvarar för. Efter Fest i Heby återbesökte jag de verksamheter som hade valts ut och genomförde intervjuer med nyckelpersoner för det specifika företaget eller den särskilda organisationen. Studien baseras på material från dessa intervjuer, information om orterna de intervjuade aktörerna verkar i och ett resonemang kring faktorer som kan ge en vidare förståelse för sammanhangen de präglas av.

Gustav Broms

Ett av Heby tegelbruksmuseums utställningsrum. Foto: Gustav Broms

Heby tegelbruksmuseum

Heby tegelbruksmuseum ligger på Brogatan i centrala Heby. Orten har knappt 3 000 invånare och är belägen 5 mil väster om Uppsala och 1,6 mil öster om Sala. Museet drivs av Tegelbruksmuseets intresseförening, som bildades 1989. Museet invigdes 1995, men då på en annan adress: i Stationshuset vid Hebys järnvägsstation.

Under 1800-talets andra hälft och det följande århundradet växte Heby fram som ett industrisamhälle genom tegelbruken. Som mest fanns 13 tegelbruk i kommunen, varav fem inom Hebys tätort. Under 1900-talets senare del lades tegelbruken ner inom loppet av ett par decennier. Andra takmaterial gjorde framsteg på marknaden och investeringsviljan i tegel sjönk. Tillverkning av tegel ansågs vara otidsenlig och olönsam. Efter nedläggningarna, som skedde fram till 1980 när det sista Svedalabruket avvecklades, finns bara Vittinge tegelbruk kvar. Epoken av nedläggningarna födde en känsla av tomhet hos de människor i Hebys omgivning som under ett sekel hade identifierat sig med orterna där tegelbruken uppstått. En del arbetare förtidspensionerades, medan andra fick anställning på omgivande arbetsplatser.

Hans Möller, författare och dekorationsmålare på Sveriges Radio, flyttade som pensionär tillbaka

till Heby efter att ha bott här under somrarna. Han stötte på tegelbrukens tidigare anställda och tänkte: de här männen har en berättelse. Han startade en skivfabrik och samlade in berättelser baserade på arbetarnas vittnesmål. Människor ovana vid att skriva skickade in historier om sina erfarenheter av arbetsförhållandena och levnadsvillkoren kring bruken. De lämnade arbetsredskap och föremål. Utställningar anordnades.

Hans Möller tog därmed initiativ till Heby tegelbruksmuseum, som Heby kommun blev huvudman för. Tegelbrukets intresseförening var dock från början delaktig i driften. Några år efter millennieskiftet hade kommunen andra planer för Stationshuset, varför museet skulle flyttas. Vid den tiden stod bryggeriet i centrala Heby övergivet. 2006 lät föreningen flytta museets tillgångar dit. Flytten av museet skedde efter att konstnärerna ÅC Danell och Sonja Petterson, som bor ett stenkast från bryggeriet, tog över huvudmannskapet, köpte fastigheten och bidrog till dess upprustning. Byggnaden hade då använts bland annat som privatbostad, varit lager för drycker, frukt och grönsaker samt samlingsplats för motorintresserade ungdomar efter att ha varit bryggeri från 1885 fram till 1970-talet.

Etablering av tegelmuseet i bryggeriet

Sonjas och ÅCs idé var från början att koncentrera museidelen till byggnadens nedervåning och eventuellt hyra ut övervåningen till föreningen Hela Människan. Vid en närmare anblick övertygades dock Sonja och ÅC om att även de lokalerna lämpade sig för utställningar, vilket också Tegelbrukets intresseförening kom att stödja. Rum efter rum fick ge liv åt konstnärliga inslag, mycket tack vare Sonjas och ÅCs idéer, kontaktnät och erfarenheter av utställningar. Medan ett par rum präglas av mer permanenta utställningar med Sonja Pettersons och ÅC Danells konst, vigs andra utrymmen åt nya och återkommande konstnärers medverkan.

Successivt har därmed föreningen vidgat byggnadens användning till att förutom museum innefatta konsthall och arrangemang av mindre konserter, teaterföreställningar och andra aktiviteter. Fastigheten har blivit en social arena. Äldre personer som har anknytning till Heby bläddrar bland skolfoton och släktforskare söker sig bakåt i familjetrådets grenar. Hebybor kommer och fikar. Skolklasser gör studiebesök. Barnfamiljer tittar förbi. Inslagen som framställs i byggnadens rum fångar olika slags besökare. De kan vara särskilt intresserade av Sonjas Pettersons djurskulpturer, ÅC Danells målningar, Sture Collins gubbar, en ny utställning, bryggeriets redskap, teglets teknologi och tillverkning eller bygdens (alternativt sin egen) historia. Besökare frågar efter takpannor de har hittat, om stämplars betydelse och ifall gult tegel fanns under medeltiden. Föreningen antar även rollen som Heby kommuns turistbyrå: ett litet rum med turistinformation.

Tegelbruksmuseets intresseförening

Intresseföreningen består av ett 140-tal medlemmar. Bland dem som oftast syns i museets lokaler finns flera av föreningens styrelseledamöter. Några bor bara en kortare promenad bort. Medlemskapets sammansättning har under åren förändrats. Från början var föreningens medlemmar huvudsakligen lokalt förankrade. Numera finns även medlemmar från andra delar av landet. Även om museets berättelse om teglet har sitt ursprung i Heby speglas materialets historia i andra svenska orter och länder. Det samtida intresset för tegel bottnar enligt styrelseledamoten Solveig Johansson i sådant som materialets grad av hållbarhet, återanvändning, tillgänglighet och

betydelse inom byggnadsvård.

Samtidigt växer nya invånare upp eller flyttar in i samhället utan någon relation till Hebys tegelbruk. För dem och andra möjliggör föreningens samling av berättelser och artefakter en mångskiftande bild av Heby genom tegelbrukens historiska och samtida sidor: entreprenörer som såg potential i leran och köpte jordbruksmark för att omvandla det till lertäkter, arbetare som tillverkade tegel, luffare som tillbringade nätter i värmen av brukens ugnar, produkterna som bidrog till det omgivande samhällets utveckling och verksamheterna i det före detta bryggeriet. Sjalva museets placering i Heby bereder plats för spontana besök och samvaro.

Även om besökaren ofta är lokalt bevandrad, dyker personer upp från olika delar av Sverige och andra länder – inte minst holländare och tyskar som bär en egen tegelbrukstradition. Intresseföreningens ordförande Thomas Nilsson beskriver användningen av rummen som en korrespondens med besökarens intresse och hur de önskar röra sig mellan våningarna, inom ramen för föreningens beslut om vad museibygnaden ska innehålla. Samtidigt finns mängder av arkivmaterial att gå igenom och kunskaper att fördjupa om människorna och föremålen under tegelbrukens epok. Nya historiska spår fortsätter att dyka upp.

Föreningens delaktighet i samhället

Juli och augusti utgör de månader då museet har flest besökare. Fest i Heby, konstrundan, Hebykarnevalen och julmarknaden tillhör evenemang under året som lockar särskilt mycket folk. Intresseföreningen har samarbetat med andra föreningar som den lokala utvecklingsgruppen Heby Nästa, Heby Allmänna Idrottsförening (HAIF), Heby Skytteförening, Heby Fotoklubb, Huddunge hembygdsförening och Östervåla konstförening. Gemensamma projekt har bidragit till att relationer skapats och nätverk vidgats inom och mellan kommunens orter: Hebys karneval i augusti, konstrundan samma månad, vid jubileer, en bokutgivning om luffaren Stavbom, utställningar och tävlingar. En dialog förs också om museets verksamhet med hembygdsföreningar och anställda på Heby kommun, särskilt kultur- och fritidsenheten. Monier, företaget som äger Vittinge tegelbruk, har under utbildningsdagar för takläggare bokat visningar i museet. Marknadsförsäljare från olika delar av kommunen ställer flera gånger under året upp sina stånd intill museet. Föreningen har dessutom ett 40-tal bidragsgivare i form av småföretagare som årligen ger 100 kronor var. Även om beloppet är lågt, kan relationen med sådana sponsorer vara värdefull ifall föreningen hamnar i en utsatt situation och behöver hjälp.

Vägar hit leder via annonser, sociala medier, bilagan i lokaltidningar som når Upplandsbor inför Fest i Heby, kommun- och länskartor, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam), släktforsarsajter, medlemmars kontaktytor, särskilda utställningar och andra museiföreningar som rekommenderar personer att besöka Heby tegelbruksmuseum. Intresseföreningens huvudsakliga måltavlor för marknadsföring av tegelbruksmuseum är Uppsala och Sala. Föreningen marknadsför även Fest i Heby vid medlemsutskick inför sitt årsmöte. Aktiviteternas bredd får uppmärksamhet i varierande sammanhang, från artiklar i vecko- och dagstidningar till omnämmanden i resmålsrelaterade publikationer och böcker om luffarkonst. I sin marknadsföring uppmärksammar föreningen särskilt museibygnadens mångsidighet och kulturhistoriska värde samt den närmsta utomhusmiljöns konstnärliga inslag.

Genom Heby tegelbruksmuseum förankras och utvecklas invånarnas identitet i relation till vissa

kulturella beståndsdelar. Heby kommun har efter intresseföreningens inflyttning i bryggeriet röjt vegetation, planterat växter och utvecklat området kring Örsundaån, där Tant Fridas stig och en skulpturpark anlagts. Upprustningen av området skapar trivsel och gör att besökare vägleds till museet.

I Heby finns exempel på entreprenörer som likt tegelbrukens pionjärer har sett möjligheter och omvandlat dem till verksamheter introducerade på marknaden. Samtidigt har tegelbrukens historia präglat Heby som industrisamhälle, utan den sortens gräsrotsinitierad utvecklingskraft som exempelvis byalag representerar. Thomas Nilsson menar att det i Heby trots allt har funnits en öppenhet och välkomnande attityd mot nya bekantskaper. Luffarna välkomnades oftast när de rörde sig mellan bruken.

Thomas Nilsson och Solveig Johansson är överens om att det finns en framtidstro inom kommunen, vilket bland annat märks i den inflyttning som sker. De beskriver en naturrik och föreningstät kommun med goda kommunikationer till andra städer. Heby kommuns företrädare visar uppskattning av föreningslivets samhällsinsatser genom inbjudningar till möten, stöd och satsningar på särskilda evenemang. Till museet kommer relativt ofta kommunala tjänstepersoner och politiska företrädare. Kontakten med dem upplevs som god. Bland intresseföreningen, liksom hos andra föreningar, finns dock erfarenheten av svårigheter med att rekrytera medlemmar till ledande befattningar. De personer som är aktiva inom Hebys föreningsliv tenderar att bli färre i antal med högre medelålder. Bland dem som engagerar sig i föreningarna känner många igen varandra, vilket kan stärka de ömsesidiga sociala banden, men också försvaga föreningarnas dynamik och utvecklingskraft.

Föreningens medverkan i Fest i Heby

Tegelbruksmuseets intresseförening har varit med i Fest i Heby sedan evenemanget startade 2006. De har märkt hur arrangemanget påtagligt utvecklats under åren, med fler inslag och förbättrad marknadsföring. Invigningen av Fest i Heby sker på tegelbruksmuseet under midsommardagen. Thomas Nilsson och Solveig Johansson märker av festveckan bland annat genom besökare som upplyser om andra aktiviteter de har varit på eller ska till. Föreningsmedlemmarna som är värdar i museet delar ut programblad och tipsar besökaren om andra medverkande aktörers aktiviteter. En bra dag under Fest i Heby kan föreningen räkna med 40-50 besökare. I regel innebär festveckan att föreningen har något fler besökare per dag än under övriga sommarsäsongen. Den som bor eller har sommarställe i Heby kan dock hellre välja att besöka museet andra tider än i samband med Fest i Heby, då mycket tillfälliga aktiviteter sker.

För en del kommuninvånare och sommargäster blir trots allt Fest i Heby ett tillfälle att besöka tegelbruksmuseet. Däremot tenderar museibesökare från andra länder och delar av landet att komma senare under sommaren, när fler har semester. Under Fest i Heby kommer huvudsakligen allmänintresserade personer, medan mer specialintresserade besökare brukar välja att göra besök under andra perioder. Thomas och Solveig tror att resorna kommuninvånarna gör mellan aktiviteterna under Fest i Heby kan bidra till att hålla ihop kommunen, som till sin karaktär är delvis splittrad med stor geografisk yta, flera knutpunkter, olika traditioner inom arbets- och föreningslivet samt skilda regionala indelningar. Fest i Heby kan enligt Thomas och Solveig innebära att invånarna känner sig mer delaktiga i vad som pågår inom kommunen. Hebyborna får möjlighet att känna tillhörighet i ett större *vi* och en högre grad av jämlikhet mellan orterna.

Thomas poängterar samtidigt vikten av att de olika orternas medarrangörer kan agera kompletterande i förhållande till varandra och behålla sin lokala identitet, för att variationsrikedomen och initiativkraften ska fortleva i förenings- och näringslivet.

För Tegelbruksmuseets intresseförening markerar Fest i Heby att sommarsäsongen invigs, varför festveckan blir en anledning för styrelsen att samla och kanalisera kraft. Ett viktigt sådant inslag för föreningen är invigningen av en ny utställning som brukar ske innan Fest i Heby. Tidigt på året bestäms vilken utställning som ska vara museets nyhet. Ambitionen finns att variera typen av utställningar, samtidigt som prioritet ges åt förmågor inom Heby kommun och dess närområden. Under Fest i Heby hålls museet öppet nio dagar i rad. Därför krävs en välfungerande organisering av allt från vem som bakar fikabröd, brygger kaffe, guidar besökare och försäkras sig om att alla delar faller på plats.

Den erfarenhet föreningens representanter har av deltagandet i Fest i Heby gör att styrelsen relativt smidigt kan hantera förberedelserna och vet vilka insatser som krävs. Ändå kan inte föreningens organisatörer enbart förlita sig på gamla meriter. Fortsatt livskraft kräver förnyad energi. Föreningens delaktighet i Fest i Heby spelar roll för den fortsatta tillströmningen av besökare samt rekryteringen och behållningen av medlemmar. Under veckan synliggörs för Hebybor och besökare att här pågår aktivitet och levandegörs ett samhällsengagemang.

För dem som är aktiva inom Tegelbruksmuseets intresseförening ger vetskapen och diskussionerna om festveckans inslag och rörligheten av människor inför och under dagarna utvecklad kännedom om vilka som verkar i kommunen och hur deras kreativitet och intressen uttrycks. Därigenom kan nya kontakter uppstå, tillgången till resurser öka och frön till kommande utställningar sås. På grund av tegelbruksmuseets centrala läge i Heby blir föreningsmedlemmarnas möte med museibesökaren en slags entré till Fest i Heby, särskilt för den som inte har erfarenhet av evenemanget.

Ett sätt att kanalisera de krafter som uppstår i samband med Fest i Heby under andra delar av året kan enligt Thomas Nilsson och Solveig Johansson vara att Heby kommun anordnar regelbundna föreningsträffar. Då kan föreningar dela med sig av vad de gör och planerar i sin verksamhet. Sådana möten kan ge upphov till nya idéer, kontakter och initiativ. Möjligheten till sådana träffar under Fest i Heby är begränsad för många medverkande, eftersom flertalet då är knutna till en viss plats. Thomas och Solveig framhåller även möjligheten att anordna bussresor för besökare och turister i syfte att visa upp kommunens varierande tillgångar såsom dess industriverksamheter, hantverk, småföretagande och hästnäring. Kommunens utveckling behöver präglas av sammanhang där företag, föreningar och samhällsengagerade medborgare i än högre grad finner sätt att stärka sin verksamhet genom samspel med andra aktörer.

Karin Serrander omgiven av sina loppisföremål. Foto: Gustav Broms

Hårsbäcks Bed & Breakfast och loppis

Karin Serrander bor sedan 20 år på en släktgård i Norr Hårsbäck, cirka sju kilometer söder om Heby. I den lilla byn ligger tre gårdar med röda hus bredvid varandra. På Karins tomt finns äppelträd och en ståtlig ek. Hon ger liv åt en gård som har gått i arv sedan fem generationer. På gården är hennes mamma född och uppvuxen tillsammans med två systrar och lika många bröder. Innan Karin flyttade hit längtade hon efter att bo på landet. Tidigare hade hon bott i Vallentuna med sin familj och arbetat som förskollärare i 20 år, skolat om sig till sjukvårdsbiträde, men i stället kommit in på medicinsk fotvård och haft egen fotvårdsklinik i Täby under fem år. Som barn var hon och hennes syskon på gården under somrarna tillsammans med sin morfar, morbror och moster som drev jordbruk med nötdjur, hästar och höns. Karin kände att hennes rötter fanns här och tog därför chansen att köpa gården av sin bror.

Karin bor i mangårdsbyggnaden som är inredd i traditionell stil och har rum dekorerade med historiska föremål. Tapeter från 1920 finns i hennes kök. Senaste gången hallen målades var 1940. Redskap från allmogens jordbruk har bevarats. Gården har hon varsamt låtit renovera tillsammans med dåvarande länsantikvarien i Västerås. Efter flytten hit drev Karin en butik vid Sala Silvergruva, för att kommande nio år driva presentbutiken Mamsell K i centrala Uppsala. På

Mamsell K spreds doften av nymalet kaffe. Karameller låg i glasbehållare och såldes i strutar. Varorna slogs in med traditionella paket. Butikspersonalen bar kläder i gammeldags stil. Ljus var tända. Ulla Billquists röst ljöd från högtalarna. Karin har under åren även haft sommar- och julbutiker i Sala, Heby, Uppsala, Visby och delar av Dalarna. Butikernas tema har varit nostalgi. Karin växte upp på en prästgård i Köpingstrakten. Hågkomsten av tavlor, möbler och traditionsenlig mat i de gamla hus hon växt upp med har gett skänkt henne inramningen i sitt entreprenörskap.

Som affärsinnehavare nådde Karin framgång med sin retroinriktning, kombination av gammalt och nytt och kontrast till stadens modernitet. Så tröttnade hon på att sitta i bilen till och från arbetet i Uppsala. Hon ville hellre verka hemifrån och utnyttja gårdens potential. Karin genomgick också en svår skilsmässa och kände behov av att ta nya steg i livet för att bryta med de tunga erfarenheterna. En bekant som drev Bed & Breakfast i Huddunge inspirerade henne: verksamheten i landsbygdsorten verkade färgas av hög livskvalitet och god inkomst. Karin fick idén att ha en egen Bed & Breakfast i den tidigare bagarstugan på tomten, ett k-märkt hus från 1930-talet hon hade använt som lagerlokal och bostad medan den andra huvudbyggnaden renoverades. Hon sålde skog för att ha råd att renovera bagarstugan i syfte att dela sin släkthistoria med besökare och konkretisera en affärsidé utifrån platsens bondekultur. Hon pyntade och bonade interiören med blommiga hattaskar, änglar, glittriga prydnader och gamla möbler. Karin använde föremål som var kvar från hennes innehav av Mamsell K. Hon tog kontakt med företrädare för den ideella föreningen, tillika stugförmedlingssajten Bo på lantgård och tog emot tjänstepersoner från kommunen för inspektion. Omställningen fick Karin att känna att hon verkligen bodde på släktgården och hade tid att lära känna sina grannar.

Företagsutveckling på gården

Sedan tre år driver Karin Serrander Hårsbäcks Bed & Breakfast. Hon har bortåt 1 000 övernattningar per år i sina åtta bäddar. Till hennes Bed & Breakfast finns ingen skylt vid vägen. Karin vill inte ha oväntade övernattningsgäster från vägen. I stället sker bokningarna via Bo på lantgård eller Heby respektive Enköping kommuns hemsidor. Hon samordnar också förmedlingen av gäster med ett par andra företagare som har Bed & Breakfast i kommunen. Medan Karin tömde artefakterna i bagarstugan började hon fundera på hur dessa föremål och de som fanns förvarade i bodar på gården kunde användas. Hon fann en gammal affärsdisk i ett av uthusen. Tanken slog henne att ha loppis under sommaren.

Till Karins Bed & Breakfast kommer bland andra svenska och utländska arbetsgrupper i form av skogsplantörer och byggnadsarbetare. Det är inte ovanligt att kunder från länder som Rumänien och Polen stannar i 1-2 månader. Sådana gäster vittnar om projekt i Heby kommun som byggnation kring Vittinge tegelbruk, skogsplantering efter branden i Västmanland 2014, utbyggnaden av Akademiska sjukhuset i Uppsala och arbeten vid kraftledning. Det är också vanligt att barnfamiljer från Sverige och andra europeiska länder besöker henne. Sin loppis marknadsför Karin via Facebook och annonsering i gratistidningar runt Heby. Särskild marknadsföring sker också vid vissa tillfällen, som när hennes loppis beskrivs i Fest i Heby programblad. Inför Fest i Heby gör Karin mycket muntlig reklam till loppisbesökare. Hon framhåller hur mycket aktiviteter som då pågår i den relativt lilla kommunen. Däremot märker Karin bara marginella effekter i antalet besökare av att sätta in en annons om sin affärsverksamhet i en prenumerationsbaserad lokaltidning. Sociala medier som Facebook är

också en begränsad kommunikationskanal, eftersom mediet inte når många i de äldre generationerna – en för henne viktig kundgrupp.

Karin säljer loppisföremålen i ett av gårdens uthus. Mest gamla ting, men också trädgårdssaker, hattar och annat som har blivit över i lagret från hennes medverkan i mässor och marknader. Till loppisen kommer en vanlig dag 2-3 bilar med besökare och under en helgdag 5-7 individer eller sällskap. Loppiskunden är ofta en kvinna. Det kan vara en äldre person med känsla för tingens tidlöshet och samtidigt specifika tidskaraktär. Kommer någon från den yngre kundgruppen handlar det ofta om familjemedlemmar som söker saker till hus de nyligen kan ha flyttat in i. Karin beskriver en attraktionskraft i hennes nostalgitema, som reflekteras både i loppisen och Bed & Breakfast-inredningen. Intresset tror hon handlar om att människor värnar om föreställningen av bestående element när den tekniska utvecklingen upplevs gå snabbare än tiden många behöver för att få fotfäste. Karin spår en ljus framtid för sådant som intresserar henne: svensk hemslöjd, heminredning och hantverksmässigt skapade produkter.

Gäster och kunder fascinerar av den välbevarade gården. Karin Serrander känner en plikt att förvalta sådant hon ärvt från prästgården och släktingar lämnat efter sig. Samtidigt tror Karin att hon hade kunnat utveckla gårdens verksamhet mer om hon hade flyttat hit i yngre ålder. Hon hade kunnat ha sommarcafé. Skött om kor eller andra djur i ladugården än de höns som nu strövar på gräset. Möjliggjort firandet av bröllop och andra fester i logen. Lagat middagar åt turistande sällskap. Haft bygdespel kombinerat med marknad. Men Karin, som nu är i 70-årsåldern, vet från erfarenheterna av att driva butik att det inte finns några kompromisser. Stegen hon tar måste löna sig ekonomiskt. Flera gånger i livet har hon bytt riktning och levt i parallella världar såsom förskolan, vården och affärsvärlden, med olika beteenden och sätt att kommunicera. Hon har velat prova nya saker, se hur det ska gå och våga misslyckas.

Karin tror att en småföretagare behöver ha vissa egenskaper: förmåga att välja bra medarbetare, intresse av att räkna och tjäna pengar och styrka att genomföra sin idé. Trots vikten av att hålla koll på ekonomin har Karin en relativt avspänd relation till hur mycket pengar hon tjänar. Så länge hon har mat på bordet och tak över huvudet känner hon sig nöjd. Ovissheten om vad som ska hända härnäst har snarare varit en inspiration för henne att ta sig an nya situationer. Karins nuvarande affärsverksamhet har uppstått ur platsens tillgångar. Jämfört med att driva småföretag i en stad tror hon det kan vara svårare att lyckas på landsbygden för den som inte redan har tillgång till kapital i form av pengar, nätverk eller fysiska resurser. Där hon befinner sig är de potentiella kunderna utspridda över ett större område. Hon behöver lägga mer tid och pengar på marknadsföring än i en tätort. Däremot är konkurrensen och de fasta kostnaderna ofta lägre i en landsbygdsmiljö, beroende på vilken verksamhet det handlar om. På landsbygden har Karin större chans att bli unik med vad hon gör.

När Karin och hennes familj flyttade till Norr Hårsbäck stannade inte tågen i Heby. Nu är tågtrafiken tät, något som gläder henne. Då revs hyreshus i Morgongåva. Nu byggs villor i samma område. Karin har känslan av att bo i en expanderande kommun med goda livsvillkor. Hon har generellt högt förtroende för kommunens arbete. Heby kommuns förmåga att vara en attraktiv livsmiljö har enligt henne främst betydelse för samhällets förmåga att utvecklas i förhållande till städer som Uppsala och Stockholm. Om Heby kommun fortsätter växa och skapa utrymme för nya invånare att vilja flytta hit kanske hennes barnbarn väljer att ha kalkonuppfostrning i ladugården, samtidigt som de jobbar i Uppsala. Hon hyser hopp om att

kulturbygderna runtom gården ska fortsätta finnas.

Karin Serranders medverkan i Fest i Heby

Karin har varit med i Fest i Heby under fem år. Genom arrangemanget har hon lärt känna nya människor och fått kontakt med tjänstepersoner och politiska företrädare på Heby kommun. Hon uppskattar kommunföreträdarnas besök, vid tillfällen som då hon öppnade Hårsbäcks Bed & Breakfast och under festveckan. Deras närvaro visar att kommunen värdesätter hennes verksamhet. Själv har hon avstått från att söka kommunala eller andra offentliga medel för att utveckla grenar i sitt företag. Däremot har hon deltagit i bland annat turistinformationsmöten. Karin har velat odla sin affärsidé på egen hand, men ser det som ett mervärde att få uppmärksamhet genom kommunens marknadsföring i samband med Fest i Heby.

Karin berättar om loppisrallyt som anordnades under Fest i Hebys avslutande helg. En del av de många anländande bilarna fick parkeras på grannens ladugårdsbacke. Grannen blir i sammanhanget bland de viktigaste personerna för Karin att samarbeta med. Grannen delges planerna inför loppisrallyt för att kunna ge synpunkter till Karin, som försöker tillgodose hennes vilja och visa uppskattning. Däremot har hon inte utvecklat något djupare samarbete med andra företagare eller föreningar i omgivningen. En sådan prioritering tror Karin mest skulle ta tid i anspråk och begränsa hennes möjlighet att göra som hon vill. Samtidigt har hon erfarit vikten av pålitliga arbetskamrater och stödjande personer i sin närhet för att lyckas som företagare.

Karin beskriver en god relation med andra som anordnar loppis i närheten: de tipsar besökare om varandras loppis. Likaså bidrar utbytet med Bed & Breakfast-företagare i närområdet till att hennes företag sätts på kartan. Efter att ha varit verksam inom handeln vet hon att den som vinner mest på att tipsa om andras affärsverksamhet och aktiviteter är en själv. Karin delar andras medverkan i Fest i Heby på Facebook, eftersom hon menar att sådan informationsspridning bidrar till att fler besökare totalt sett kommer – och hittar till henne.

Inför Fest i Heby bakar Karin Upplandskubb. Ser till att loppisföremålen är välordnade. Sätter upp fler skyltar. Fest i Heby innebär för Karin Serrander att betydligt fler besökare kommer till loppisen än normalt och därför bidrar till en väsentlig del av hennes inkomst från loppisförsäljningen. Uppskattningsvis har hon cirka 500 besökare under evenemanget. En lockelse för besökarna är just hennes Upplandskubb – ett bröd hon själv åt under barndomen. Kunderna kommer huvudsakligen från kommunerna Heby, Sala och Uppsala, men även Stockholm, jämfört med övriga delar av säsongen när hon mest har besökare från de närmsta orterna. Många återkommer årligen under festveckan och stannar till hos Karin på sin rundresa i kommunen. Loppisen som besöksmål under Fest i Heby innebär att kundkretsen vidgas. Fest i Heby bereder också väg för framtida kunder till hennes Bed & Breakfast.

Karin tror att Fest i Heby föder idén hos en del besökare som inte bor i kommunen att flytta hit. Kanske slås besökarna av de vackra omgivningarna, tryggheten, utvecklingskraften, aktiviteterna utanför tätorterna eller hur kommunikationerna fungerar. Fest i Heby skapar också möjligheten för företagare, föreningar och privatpersoner att mötas, vilket kan leda till nya sorters samarbeten och utbyten av idéer och resurser som får betydelse för kommunens fortsatta samhällsutveckling. Fest i Heby är enligt Karin en viktig pusselbit för att människor ska vilja verka och engagera sig i kommunen. Evenemanget ger utrymme för variationsrikedom som innefattar olika målgrupper

och utgör en av få samlande forum i kommunen, vilket skapar livskraft och fönster till omvärlden. Ett skäl till att besökare återkommer till festveckan tror Karin handlar om att de erbjuds en kombination av igenkännbara och nya aktiviteter. Fest i Heby-veckans mångfald bidrar till synergieffekter: åker någon på ett evenemang beger de sig ofta till fler – ett faktum Karin tror är centralt för att Fest i Heby ska behålla sin särprägel och dynamik.

Karin har upplevt svårigheter med att ta del av Heby kommuns reklammaterial för de medverkande i Fest i Heby, såsom ballonger och broschyrer. Hon hade gärna skickat broschyrer om Fest i Heby till vänner och bekanta inom en yta motsvarande avståndet till Stockholm. Hon tror att potentialen i det engagemang som uppstår under Fest i Heby kan nyttjas bättre genom mer satsningar på marknadsföring: Se till att fler artiklar skrivs och radio- och TV-inslag görs om evenemanget. Arbeta mer offensivt med reklam. Behåll Fest i Hebys kärna av gräsrotsengagemang och värna om variationen, men gör festveckan tillgänglig för fler.

Till Fest i Heby nästa år funderar Karin Serrander på om hon ska uppge i programmet att hon gärna berättar om släktgården. Sprida historien om dåtidens jordbruk.

Leif Lindh till vänster i bild och hans kunder träffar en av Gårdsjö Älgparks älgar. Foto: Gustav Broms

Gårdsjö Älgpark

Leif Lindhs företag Gårdsjö Älgpark är belägen vid Vansjö, knappt sex kilometer norr om Morgongåva och cirka en mil nordost om Heby, på en jordbruksfastighet med 22 hektar åkermark och lador från mitten av 1800-talet som hans släkt ägt under tre generationer. På gården har Leifs släktingar tidigare haft mjölkkor, följt av svinuppfödning och spannmålsproduktion. 1989 köpte Leif gården av sina föräldrar. Här strövar för närvarande ett 15-tal älgar i 25 hektar skog och öppen mark. Leifs affärsidé är att förmedla upplevelser av närkontakt med älg till kunden. För cirka 20 år sedan tog han emot en älgkalv vars moder hade trafikdödats i Enköping. En kusin arbetade som polis i regionen och tyckte att Leif, uppvuxen med djur på sina föräldrars gård, skulle ta hand om kalven. Kalven avled efter fem dagar. Leifs kortvariga relation med kalven fick honom att känna att han ville visa älgar på nära håll för människor. Leifs dåvarande fru trodde inte på idén, så ej heller personer i hans omgivning. Även om de omgivande människornas reaktioner fick honom att tveka, slutade inte Leif att tro på sin idé.

Leif följde som pojke med sin pappa när han jagade bland annat rådjur och älg. Efter 15 år som jägare hade tvivlet växt hos honom ifall han skulle rikta sitt gevär mot älgen. Ändå fortsatte han att jaga i ytterligare tio år, nu tillsammans med sin son. Slutligen lade han geväret på hyllan när

idén att starta en älgpark konkretiserades. Under lång tid hade han hyst stor fascination för dessa djur, som bara finns vilda i ett fåtal länder. På 80- och början av 90-talet genomförde Naturvårdsverket i samverkan med länsstyrelserna åtgärder för att minska den svenska älgstammen bland annat på grund av deras inblandning i trafikolyckor och åverkan på produktionsskog. Leif mindes timmarna i skogen under älgjakten och de få tillfällen han fick se älg. Han slogs av hur magnifikt han tyckte att älgen rörde sig. Senare, när han adopterade älgkalven, insåg han hur svåra älgar var att förstå. En mystik omgav dem som fångslade honom.

För tretton år sedan träffade Leif sin nuvarande fru, Ilona, som han kom att starta fastighetsbolaget Himmelriket i Heby med. Från början trodde Ilona inte heller på att hans dröm att ägna sig åt älgar var genomförbar, men hon var ändå beredd att stödja honom. De sökte tillstånd hos Länsstyrelsen i Uppsala län för att starta verksamheten och gick intensivkurser för att bedriva älgpark. Bland inslagen i Leifs och familjens resa finns en kamp mot banker och myndigheter för att få de lån och tillstånd som de behövde för att starta älgparken. När tillstånd för att öppna parken hade sökts hos länsstyrelsen väntade Leif i ett halvår utan besked, innan han började ringa för att spåra processen och fick till svar av en handläggare att ansökan inte var fullständigt ifylld. Leif och Ilona kände ett motstånd, men bestämde sig snart för att skriva om ansökan och bjuda ut myndighetsföreträdare för att visa gården där de ville förverkliga sin affärsidé. Familjen fick slutligen muntligt besked om att de kunde börja hugga i skogen och bygga hägn till älgarna.

2007 kunde familjen slutligen öppna parken. Parkens första älgar, Gunde och Göta, hade 16 hektar hägn att röra sig i, innan området utökades till att omfatta 25 hektar i takt med att familjen fick fler djur. Både Leif och Ilona har utbildning från lantbruksskola och vuxit upp i lantbruksmiljöer. De hade vid öppnandet av parken van hand med djur, men fick successivt lära sig hur det var att sköta älgar. Leif har lagt mycket tid på att få kalvarna tama genom att sova med dem i hägnet och ägnat åtskilliga timmar på dagarna i de nyfödda älgarnas närvaro under deras första veckor. Han har låtit tillverka specialbyggda vagnar dragna av Massey Ferguson Grålletraktorer, som användes på gården under hans uppväxt och nu tar med kunderna in i hägnet, där älgarna matas tre gånger per dag.

Stegvis utveckling av älgparken

När parken öppnades bjöd företagsfamiljen in representanter från turistbyråer i Heby, Västerås, Sala, Enköping, Uppsala och Stockholm för att ge dem en sådan upplevelse av verksamheten som de hoppades skulle spridas. Familjen startade en hemsida som kom att bli ett viktigt medel för dem att synas. Ryktet spreds om den nya affärsverksamheten och tidningsartiklar skrevs om Gårdsjö Älgpark. Uppmärksamheten tilltog märkbart när radioinslag och TV-klipp nådde en internationell publik. Brittiska BBC sände radio om en älg som fastnat i ett träd. TV-sekvenser som bland annat visade Leif simmande med älgen Holger sändes i svenska, australienska, tyska och kinesiska tv-program. Leif har också tagit hjälp av lokalradions lyssnare för att ge älgarna namn. Entreprenören hade från början en tydlig bild av älgparken framför sig. Då anade han inte att familjen skulle komma att arrangera sådant som konferenser, företagskickoff, femkamper och julbord. Eller tillgängliggöra ett torp för övernattnings mitt i älgägnet. Ladugården lät familjen bygga om för att rymma bastu och relaxavdelning. Leif kom därtill att öppna ett totemuseum med tomtar som hade legat nedpackade på vinden. Samlingen växte när folk började skänka honom tomtar. Till slut hade Leif 2 260 tomtar och flyttade i år samlingen till en

gammal smedja på ägorna. På gården finns förutom älgarna höns, hästar, vaktlar, hund och katt. Ilona hyser en dröm om fjällkor och själv funderar han på hur det skulle vara att ha sibiriska kameler.

Företagets verksamhet har med andra ord växt. För Leif handlar det om att familjen med älgparken som grund har lyssnat på och anpassat sig efter vad kunderna har efterfrågat. Den ena inriktningen har gett upphov till en annan: Familjen gjorde i ordning konferensrum i ett utrymme som hade haft stampat jordgolv. De flyttade sina höns till ett nybyggt höns hus och gjorde om deras tidigare utrymme till kök, varifrån maten lagas till uppemot ett 100-tal matgäster när det hålls julbord. Leif har ägnat många timmar åt att rusta upp gården. Samtidigt har han varit varsam med att ge sig i kast med projekt som innebär att familjen har byggnader de inte kan utnyttja tillräckligt eller kräver oproportionerligt mycket engagemang. Vid ett tillfälle för några år sedan ställde sig familjen frågan ifall de skulle låta bygga en stenladugård och ha sitt café där, efter att ha varit tvungna att riva träladugården. Kostnaderna för en sådan investering i tid och pengar hade krävt att de fokuserat ännu mer på konferenser och kringverksamhet för att få ekonomisk balans. I stället valde Leif och Ilona att ta tillvara den verksamhet de fram till dess hade utvecklat och investerat i.

Mångfasetterad bakgrund

Leif och Ilona Lindhs fastighetsbolag Himmelriket i Heby omfattar numera drygt 100 lägenheter. Leif är inne på sitt 26:e år som underhållare i revygruppen Bröderna Brööl, vars medlemmar har 15-25 spelningar per år. 2005 medverkade han i långfilmen Halva sanningen. Bakom sig har han en karriär som löpare på distanserna 800 och 1 500 meter. Under cirka 30 år arbetade Leif på Heby kommun, bland annat som fritidschef. Han har också hunnit vara brandman. 2014 blev han vd för fastighetsbolaget Ramsjö Fastigheter, som ägs av vännen och affärsmannen Anders Wall. Numera föreläser Leif om sitt entreprenörskap och sin affärsidé. Närmast planerar han att ge ut en bok om älgparken. Leif, som hunnit fylla 57 år, kan se tillbaka på ett händelserikt liv.

Leif tror att hans erfarenheter av att agera inför publik och möta människor har betydelse för hur han underhåller kunderna på älgturen. Leif blir en del av skådespelet genom hur han bjuder på sig själv, blandar svenska och engelska och gestaltar sin passion för älgparken och känslomässiga relation med älgarna. Fram till februari 2016 bedrev Leif älgparken som sidosyssla när han ännu arbetade heltid med andra uppgifter. Familjen hade länge behov av tillförlitliga intäkter från andra källor under tiden de utvecklade och investerade i Gårdsjö Älgpark samt Himmelriket i Heby.

Mötet med kunden

2016 lockade älgparken 16 000-17 000 besökare. Leif är nöjd med ett något lägre antal kunder än så. Uppskattningsvis kommer dagligen 100-200 personer till de två turer som anordnas sex dagar i veckan under säsongen. Från och med i år håller familjen älgparken stängd från januari till april. Leif Lindh och hans familj tar emot besökare mellan maj och augusti samt från november till december. Uppehållet under september och oktober beror framför allt på älgkornas brunst. Familjen har dragit ner på antalet älgpass per dag och minskat säsongens längd för att finna balans i sitt och älgarnas liv. Vid sin sida har Leif 7-8 personer under sommarsäsongen. Ilona sköter mestadels administrativa uppgifter. Tilde, dottern, är en del av cafépersonalen. Gull, Leifs

82-åriga mamma, bakar fikabrödet. Parets son finns med i bakgrunden. En anställd sköter bokningar och ansvarar för receptionen. Ytterligare ett par personer säljer fika och hjälper till i receptionen. Om bokningarna är tillräckligt många inför älgturen kör vid sidan av Leif ytterligare en anställd traktor med vagn.

Leifs uppfattning är att företagets värde inte bara handlar om besökarens möte med älgarna, utan också upplevelsen av att befinna sig på en plats som känns genuin, där gårdens inslag knyts samman: karaktären ”Leffe” (som han kallas), älgarnas personlighet, de andra djuren på gården, personalens bemötande, byggnaderna, tomtarna samt ägorna och skogspartierna kunderna skymtar från vagnen. För Leif är det viktigt att visa kunderna ärlighet och viljan till samspel: han går runt och klipper varje persons biljett innan turen inleds och försöker även på andra sätt skapa utrymme för glimtar ur sin och andras personlighet att mötas under älgsafarin.

Besökarna utgörs huvudsakligen av barnfamiljer. Även skolklasser kommer för att lära sig om djuren och lantbrukarens tillvaro. När företag har konferens på gården passar deltagarna på att se älgarna. Det är inte ovanligt att seniorgrupper planerar heldagsresor för att komma hit. Merparten av gästerna är svenskar, men hittills har besökare från ett 170-tal länder varit här. Under de senaste åren har antalet besökare från Heby kommun ökat. Något Leif uppskattar, även om familjens älgpark är riktad mot Sverige och världen. Efter förmiddagspasset som börjar klockan elva händer det att kunder dröjer sig kvar och fikar vid parkens café för att senare äta våfflor och älgkorvsmacka med kött från en jaktgranne. Barnen leker i logen och ”provkör” traktorn på ladugårdsbacken. För en del besökare blir lantbruksmiljöns inramning en stark kontrast till deras vardagsliv. Leif känner att kunskapen om lantbruk är viktig att föra vidare.

Entreprenörskap på landsbygden

Leif har upplevt hur verksamheterna på landsbygder har formats om under de senaste decennierna, i takt med att det blivit svårare för allt fler att bedriva lantbruk på marknadsmässiga grunder. Leif hoppas att deras familjeföretag kan ge andra inspiration till vad som är möjligt att göra med en gård. Urbaniseringens effekter ger enligt Leif landsbygdernas entreprenörer och engagerade personer möjlighet att tillvarata lockelserna hos stadsbon att komma ut på landet.

Leif tror att fler lantbruksföretagare eller gårdsägare kan tillgängliggöra landsbygdsmiljöns utstrålning av lugn, avstressning och autenticitet. De kan utveckla företag genom att anordna öppna gårdsdagar, ha kosläpp, låta stadsbor utforska idén om ett traditionsenligt liv och ta emot turister för boende och måltidsupplevelser. En framgångsrik entreprenör på landsbygden behöver inte erbjuda en ovanlig eller särskilt innovativ affärsverksamhet. Leif upplever att många invånare bär bilden av ett jordnära liv som de vill känna på. Den längtan kan lantbrukaren paketera genom att berätta om och dela erfarenheter av hur sådant som hur mjölkning, harvning, sådd, skörd och beredning av skinn utförs under årscykeln. Låta kunden kliva in i ett sammanhang där sådant personen handlar i affären konkretiseras. Det som har varit vardag i landsbygder blir närmast exotiskt för majoriteten av befolkningen.

Företagets sätt att skapa intresse

Inom en radie av 15 mil från Gårdsjö Älgpark bor över tre miljoner människor. För Leif tar det uppemot 1,5 timme att bege sig till Stockholm. 50 minuter bort finns Västerås. Det tar honom 40

minuter att åka till Enköping. 25 minuter till Sala. Cirka 45 minuter till Uppsala. Älgparken har blivit ett besöksmål som det pratas om i Heby kommun. Älgparken ger ringar på vattnet i närområdet: Verksamheten bidrar till att föreningar och småföretagare som exempelvis har försäljning i bygdegården eller anordnar loppis längs vägen får kunder på väg till eller från en älgstur. Enligt Leif har Heby kommuns företrädare varit duktiga på att använda Gårdsjö Älgparks varumärke i marknadsföringen av kommunens tillgångar och återkommande bokade turer för gäster från utlandet eller andra delar av landet. Under åren har Gårdsjö Älgpark som Mälardalens enda älgpark och med sin inramning kommit att bli ett centralt besöksmål i kommunen.

Familjen Lindh finansierar sin strategiska marknadsföring med 200 000-250 000 kronor per år. Till skillnad från exempelvis hantverksbaserade företag som verkar i den nära omgivningen, menar Leif att Gårdsjö Älgparks omsättning kräver större omfång än vad kommunens gränser och dess invånares efterfrågan rymmer. Familjen har gjort stora investeringar under Gårdsjö Älgparks tioåriga verksamhet. När det gäller alternativen för att nå ut är Leif restriktiv med att betala för tidningsannonser. Erfarenheten är att sådan marknadsföring har kostat mer än det gett. De senaste åren använder sig familjeföretaget alltmer av sociala medier, förutom informationen som ges på deras hemsida. När Leif har betalat 500 kronor för att marknadsföra ett inlägg på Facebook har det hänt att ett klipp med älgarna fått 30 000-50 000 visningar efter en vecka. Leif tror att det som särskilt fångar tittarnas intresse är närheten de beskådar mellan honom och älgarna.

Leifs avtryck på företaget handlar om envishet, självförtroende, målinriktning, förmågan att få med sig människor i omgivningen, en stark tro på affärsidéns kärna och lojalitet mot vissa värden såsom viljan att göra något han mår bra av, men också gör andra gott. Han har tillgängliggjort en sevärighet – älgarna – som är sällsynt runtom i världen och många önskar att möta.

Leif pekar på att entreprenörer, särskilt i mer glesbefolkade miljöer, har stort behov av servicevänliga offentliga organ och långivare. För Gårdsjö Älgpark har verksamhetens framgång stärkts av kommunens välvilliga inställning och marknadsföringsmässiga draghjälp. Banklån har tagits på flera miljoner kronor tack vare att gården kunnat användas som säkerhet. I familjen Lindhs fall har därför innehavet av realkapital såsom mark, naturtillgångar, fastigheter och produktionsmedel i kombination med familjemedlemmarnas tillägnade kunskaper om lantbruk och djurhållning varit avgörande för affärsverksamheten. Faktumet att Leif är tredje generationens gårdsägare inom familjen har också betytt att hans namn varit känt i den nära omgivningen och skapat goda förutsättningar för utvecklandet av tillitsfulla relationer med grannskapet.

Något Leif lägger vikt vid är att som företagare eller entreprenör inte vara rädd för att marknadsföra sig, utan våga stå för sin idé och tydligt visa varför ens affärsverksamhet är värd andras uppmärksamhet. Upplevelsen kunden får i mötet med älgarna gör enligt Leif att han kan ta bra betalt. Han hade självförtroende när älgparken öppnades och valde att ta en entreavgift i nivå med landets dyraste parker för att lägga ribban högt. Priset har fortsatt höjas ju bättre familjemedlemmarna känt att de blivit på att bedriva sitt företag och göra kunderna nöjda.

Leif Lindh har relativt mycket kontakt med entreprenörer i kommunen, bland annat genom nätverksträffar och när företagare besöker honom. På så sätt har idéutbyten skett. Han skapar också uppmärksamhet genom att årligen dela ut Hedershornet – horn tappade av gårdens älgar – till personer som har gjort något hedervärt och bra för bygden, andra människor eller världen.

Gårdsjö Älgpark samarbetar också med bland annat Viking Line. På Gårdsjö Älgpark finns broschyrer till andra företag. Leif rekommenderar besökare om restauranger eller Bed & Breakfast i närheten. Tipsen han ger om besöksmål gör att företagare i sin tur rekommenderar sina kunder att besöka Gårdsjö Älgpark. På liknande sätt berättar kunder som har varit på älgparken för andra i sin bekantskapskrets om upplevelsen och bidrar därmed med att marknadsföra företaget. Det händer till exempel att Leif avstår från att klippa biljetten för en kund som uppger att hen har varit här flera gånger. Eller så kan han låta någon behålla en biljett som har råkat få fler biljetter än vad personen i fråga har betalat för. Nästa gång återkommer sannolikt en sådan person med nytt sällskap. Leifs inställning är att generositet tillsammans med smarthet ger mångfald tillbaka.

Gårdsjö Älgparks medverkan i Fest i Heby

Gårdsjö Älgpark har varit med i Fest i Heby sedan företaget startade 2007. Besöksantalet skiljer sig enligt Leif inte märkbart under Fest i Heby jämfört med sommarsäsongen i övrigt. Evenemanget ger trots allt ytterligare en möjlighet för företaget att synas. Fest i Heby kan därför innebära att potentiella kunder passar på att besöka älgparken medan de gör andra upptäckter under veckan. I kontrast till Gårdsjö Älgparks nationella och globala fokus, hyser Leif uppfattningen att Fest i Heby främst har besökare från närområdet och sådana som tidigare varit i kommunen eller känner personer här. Leifs antagande är att Fest i Heby-besökaren väljer att åka på annorlunda och tidsbegränsade evenemang – inte främst till exempelvis älgparken som har funnits i ett decennium och är öppet sex månader om året.

Samtidigt är Leif positiv till att kommunens tjänstepersoner besöker honom och andra medverkande under Fest i Heby för att visa sitt stöd. Han har märkt en attitydförändring i kommunföreträdarens relation till småföretagare. De visar enligt honom större uppskattning för hur entreprenörer likt han kan bidra till att lösa samhällsutmaningar och använda resurser på andra sätt än vad som sker inom den kommunala förvaltningen. Utvecklingen av Heby kommun beror enligt Leif i hög grad på hur kommunen som helhet marknadsförs. Bland det viktigaste Heby kommun kan göra för att stimulera samhällsutvecklingen är att marknadsföra sådant som sitt geografiska läge, lugnet, tryggheten, kvaliteten i den kommunala servicen, arbetstillfällena och bostadsbyggandet. Därtill kan entreprenörskapsandan lyftas i fler sammanhang, inte minst den som finns inom kommunens norra delar. Visa hur livet för familjens olika medlemmar kan se ut. Ta tillvara det intresse som finns hos bland andra barnfamiljer att få goda livsvillkor till en relativt låg levnadskostnad. Se till att kommunen kan leva upp till de värden som framhålls.

För Heby kommuns möjlighet att växa menar Leif att Fest i Heby spelar en begränsad roll, även om nya typer av företagsamhet och engagemang kan uppstå och utvecklas ur den kraft som tydliggörs under evenemanget. Samtidigt vill han inte förringa betydelsen av de fysiska möten som sker mellan bland andra entreprenörer under Fest i Heby. Har någon väl mött en annan person fysiskt kan det ge upphov till andra slags relationer än om motsvarande personer håller kontakt via medier som telefon eller internet. Därför kan det vara värdefullt att erbjuda sammanhang där spontana och konstruktiva möten har förutsättningar att uppstå. Leif tror att betydelsen av Fest i Heby kan öka, särskilt utanför närområdet, om kommunen väljer att engagera sig i gemensamma insatser mellan offentlig, privat och ideell sektor för att nå ut till fler och med än mer genomslagskraft tala om att evenemanget finns.

Sonia Padazakos i familjens yogalada, där Sonias konst hänger på väggarna. Foto: Gustav Broms

Yogaladan

2004 flyttade då 36-åriga Sonia Padazakos och hennes familj till Huddunge, ett samhälle med sammanlagt omkring 500 invånare, som ligger 1,5 mil nordost om Heby samt 2 mil sydväst om Östervåla. Fram till dess hade familjen Padazakos bott åtta år i Greklands huvudstad Aten – landet där Sonias man Leonidas vuxit upp. Hösten 2004 semestrade familjen i Sverige. Efter att ha hälsat på en vän som hade köpt hästgård i Dalarna började familjen fundera på om de skulle köpa sommarhus eller möjligen åretruntboende i Sverige. De började söka hus som låg relativt nära Arlanda och vägen till Grekland, men samtidigt präglades av en miljö utan föroreningar och stress. Familjen ville ha ett hus med en lång historia som var möjligt att återställa i gott skick. Efter tre månader, då familjen var nära att ge upp sökandet, fann de en sådan gård i Huddunge. Husen på gården de köpte byggdes 1872. Under flera generationer bedrev här familjer som ingick i samma släkträd jordbruk med mjölkkor. Innan familjen Padazakos flyttade in använde de föregående ägarna gården som sommarställe under ett 20-tal år.

Längtan till Sverige handlade för Sonia och Leonidas Padazakos delvis om att låta sina barn gå i skolor som var mer anpassade till deras ålder och gav dem kunskaper för livet. Familjen längtade efter kortare och mer lustfyllda skoldagar, tid tillsammans, mindre tid i trafiken och lägre

skolavgifter. Allteftersom barnen växte blev det viktigare för föräldrarna att nära en ekologisk livsstil. I Sverige upplevde Sonia och Leonidas att det var enklare att få vetskap om produktionsvillkoren för de livsmedel som såldes i butik. Även om Grekland berikade familjen med behagligt väder, god mat, en mångfald färska grönsaker och frukter och ett aktivt socialt liv, lockade det svenska välfärdssystemet och landets naturmiljöer.

Innan flytten till Huddunge

Under åren i Aten ägnade Sonia mycket tid med sina och Leonidas fyra söner. Genom den internationella skola där barnen gick lärde hon känna kvinnor från länder som Thailand, Vietnam, England och USA. Deras män jobbade i många fall för internationella företag. Kvinnorna lagade mat tillsammans, stickade, virkade och tog med barnen till stranden eller bergen. När männen var lediga brukade familjerna träffas för att grilla. Sonia såg sig själv som en social person, men förvånades ändå i mötet med de nyfunna vännerna över att hon trivdes så bra med personer hon inte verkade ha något uppenbart gemensamt med. Hon utvecklade sin förmåga att se människan bakom det första intrycket. Familjerna kom att bli bland familjen Padazakos bästa vänner.

Sonia började måla och kom genom en bekant att jobba som vandringsledare på hälsoresor till öar som Kreta och Mallorca, efter att den ordinarie guiden för reseföretaget hade blivit sjukskriven. För resällskapet anordnades förutom vandring även aktiviteter som qigong, yoga och cykling. Sonia fortsatte som reseledare under några år och började samtidigt att mer aktivt träna yoga. Efter ankomsten till Sverige påbörjade hon en yogautbildning i Uppsala. Under utbildningen blev Sonia vid ett tillfälle ombedd att vikariera för sin lärare. Sonia trivdes i rollen. Förfrågan blev ingången till att hon senare på egen hand kom att undervisa elever under namnet Simply Sonia.

När Sonia var i 20-årsåldern flyttade hon till Stockholm och placerade annonser på mediebolag som TV3 och TV4, bland annat av sådana varumärken familjen i dag bojkottar. Några år senare träffade hon Leonidas. När deras två äldsta söner hade fötts flyttade de till Grekland. I Grekland fick Sonia och Leonidas två söner till. Själv växte Sonia upp i ett 1600-talshus i Karlskrona med ekologiskt intresserade föräldrar: en pappa duktig på att snickra som gärna tog med barnen på resor där de besökte lantbruk och landsbygdsorter och en mamma med känsla för att väva och sy. I Sonias barndomshus fanns gamla möbler och spår av hantverksskicklighet. I Aten fanns mestadels nybyggda hus. Ofta var de sparsmakat inredda. Sonia märkte att hennes grannar och vänner lade lite tid och pengar på sina hem. Leonidas närde ett intresse för gamla material och renovering av hus. Som historiskt intresserad läste han mycket om livet i tidigare svenska bondesamhällen. När familjen hade flyttat till Huddunge satte de igång att renovera husen på gården enligt traditionell byggnadsstil.

Renovering av gården

Både Sonia och Leonidas ser sig själva som envisa personer med vissa principer de lever efter. Det handlar om vilket material de använder till restaureringen av byggnaderna och vilka möbler de låter ingå i hemmet, kläder de bär och vilken mat de äter. Familjen renoverade köket successivt under nio månader. Golvet togs bort och grävdes ur innan virke som harmoniserade med husets karaktär lades på plats.

Renoveringen av gårdens hus fortgick under tio års tid. Familjen renoverade under ett år för året därpå ta en paus och känna in hur husets karaktär förändrades. Materialet familjen använde skulle i den mån det var möjligt härröra från tiden då huset byggdes. Inga skruvar användes, bara gjutna spikar. Fönstren skulle bestå av handblåst glas. När entrén till timmerhuset med anor från Hälsingland skulle byggas körde Leonidas och ett par hantverkare till Bollnäs, där de spenderade några dagar för att hitta rätt slags konstruktion. Samtidigt som familjen lade vikt vid att utgå från husens ursprungliga estetik och integrering i omgivningen, ville de sätta sin egen prägel på sitt hem. I huset där familjen bor har väggarna målats med olika motiv i gult, blått och andra färger som ger starka intryck. I köket finns tekoppar Sonia har drejat. Hon började dreja för fyra år sedan, men hade länge hållit på med olika sorters hantverk.

Livet i Huddunge

När familjen flyttade till Huddunge hade de föreställningen att de så småningom skulle flytta till en större stad, eftersom Leonidas gärna ville befinna sig där det händer saker och ting omkring honom. I stället kom familjen att rota sig i det lilla samhället. De börjar odla grönsaker som potatis, morötter och rödbetor och blev självförsörjande på vissa av grödorna. Under renoveringsperioden upplevde Sonias och Leonidas att de hade större möjligheter att ge utlopp för sin kreativitet än när de bodde i Aten. De lät skapandet efter den egna känslans och smakens uttryck utvecklas. Hos dem fanns en tillfredsställelse av att tillvarata material som med en historia, ge dem nytt liv och samtidigt hålla nere kostnaderna för renoveringen.

Familjen hade funnit ett samhälle med grundskola, dagis, affär, slakteri och drivmedelspump. Skogsdungens förskola är ett föräldrakooperativ. Huddunge Byskola är en fristående skola, vars nuvarande form uppstod 2010, efter hot om nedläggning av Heby kommun. Initiativ togs då bland engagerade föräldrar och bybor att starta en fristående skola på ideell grund och utan vinstintresse. Skogen utgör en förlängning av skolgården. En Hem & Skola-förening finns där föräldrar anordnar aktiviteter för eleverna. Sonia är bland de föräldrar som har engagerat sig i skolan, eftersom hon vill vara med och verka för att skolan stimulerar eleverna till aktivt lärande, en inkluderande social miljö och att barnen blir sedda som barn. Hon har deltagit i utflykter, varit med och anordnat aktioner för att få pengar till museibesök i Stockholm, undervisat eleverna i modern konst och introducerat poesi för dem. Under några månader lagade hon mat på skolan respektive förskolan i Huddunge. Vid ett tillfälle när skolan rustades upp behövde 35 stolar målas om på kort tid. Sonia och de andra som deltog i arbetet insåg att tiden var knapp för att utföra uppgiften innan höstterminen började. Särskilt många telefonsamtal behövde dock inte göras till människor i bygden förrän 35 personer hade målat om varsin stol.

Då familjens barn skulle börja på högstadiet vände sig föräldrarna till skolor i Uppsala. Även om avståndet till Heby är kortare, bar Sonia med sig erfarenheten från när hennes äldste son under ett år studerade på Heby skola. Huddunge Byskola är i Sonias ögon en skola där äldre invånare läser för barnen, eleverna får vara ute mycket och grupptricket är jämförelsevis lågt för hur barnen ska klä sig och se ut. I Heby verkade andra normer, förhållningssätt och relationer mellan elever och personal präglade skolmiljön som sonen inte kände igen sig i. De två äldsta sönerna började på ett högstadium i Uppsala med internationell prägel, medan deras yngre bröder sökte estetiskt inriktade Uppsalaskolor. På morgnarna skjutsade föräldrarna sina barn till busstationen i Harbo, varifrån bussarna går en gång i kvarten och resan tar cirka en halvtimme till Uppsala – ungefär den tid det tar kommunens skolbuss att nå Heby.

Familjen fann efter ankomsten till Huddunge ett samhälle med öppen och välkomnande atmosfär, i vilken de på kort tid blev del av gemenskaper. Sonia fick kännedom om föräldrar som trots att de bodde närmare andra orter med skola helst ville att deras barn skulle få sin grundskoleutbildning i Huddunge. Här bor både människor som har vuxit upp i och flyttat till Huddunge. Flertalet av de lönearbetande invånarna pendlar. Arbetspendlare, besökare och inflyttande personer för med sig idéer till och perspektiv på bygdens tillgångar, såsom invånarnas förmåga att tillhandahålla grundläggande samhällsservice och sprida livskraft. Fiskeföreningen underhåller markerna vid sjön. Huddunge hembygdsförening sköter ortens hembygdsgård – en viktig samlingspunkt. Sonia är med i hantverksgruppen Huddunges Hantverkare, vars verk säljs under sommaren i den så kallade Hantverksboden, belägen vid hembygdsgården. På sommaren har hantverksgruppen även öppett ett café vid boden. På en julmarknad som hålls under första adventshelgen säljs gruppens hantverk i Huddunges församlingshem. I Hantverksboden och under julmarknaden återfinns Sonias drejade tekoppar och virkade mössor. Därutöver säljer hon hantverk direkt till vänner och bekanta.

Sonias uppfattning är att orter där människor blir kvar utan att ha valt det ofta känns mindre inbjudande, medan motsvarande invånare är mer benägna att värna om sin boendemiljö om de erfar en känsla av autonomi, valmöjligheter och rörlighet. Liksom i Aten har Sonia varit öppen för att lära känna människor hon inte synbart delar personliga intressen med. När Huddunge församling anordnar öppet hus i Huddunge kyrka stiftar Sonia nya bekantskaper och umgås med bekanta under tiden som hon och andra stickar, virkar, löser korsord, spelar spel eller umgås med barn. Det sociala umgänget uppstår ur de aktiviteter som för stunden sker, snarare än att vara resultatet av individuella, målorienterade val. Sonias inställning är att om hon är öppen för att träffa många olika slags människor har hon större chans att träffa sådana personer som hon delar något verkligt gemensamt med.

Även familjens renoveringsprojekt på gården har påverkat deras sociala band till människor i Huddunge. Genom andra ortsinvånare har familjen fått historier till livs om människor som levt på gården före dem. Renoveringen har gett Huddungebor en anledning att hälsa på sina nya grannar och höra om deras liv i Grekland. Bland besökarna har flera lantbrukare och hantverkare gett råd och hjälpt till med byggandet. Särskilt relationen med ett par pensionerade lantbrukare har varit betydelsefull för Sonias och Leonidas tillgång till virke från trakten och kunskap om hur ladan skulle renoveras. Det är från grannars marker och Östa naturreservat virket kommer. Största delen av virket har sågats till på plats med hjälp av lantbrukarna, som även visat Sonia och Leonidas hur deras inköpta sågverk fungerar.

Yogaladans uppkomst

I maj 2017 stod det som kallas Yogaladan klar. Sonia och Leonidas hade då renoverat ladan i två år. Projektet hade börjat med att Leonidas frågade Sonia om hon inte vill ha sin egen yogastudio. För Sonia är yogan en träningsform som passar människor i olika åldrar och med varierade hälsotillstånd. En del av hennes elever är vältränade, andra överviktiga och några behöver bearbeta mentala knutar eller har varit sjukskrivna en längre tid. Sonia uppskattar att omkring hälften av eleverna har provat yoga eller liknande träningsformer innan de börjar hos henne. En del elever är ovana att sakta ner i tillvaron. Sonia menar att det är just vad flera av hennes elever behöver lära sig. Hennes tillämpning av yoga liknar den inställning hon har till renovering och

användning av byggnads- och inredningsmaterial: Har en praktik väl utvecklats och utövats under lång tid, borde den vara av värde också i nutiden.

En ingång till att Sonia kom att hålla egna kurser var att någon under Fest i Heby 2013 frågade henne varför hon inte hade yoga i kommunen – något som inte fanns etablerat. När så Sonia startade Simply Sonia, kom hon att ha pass i Huddunge Byskola, Harbo församlingshem och Fokus Bio i Östervåla. Sonias betvivlade först om det skulle finnas något märkbart intresse bland befolkningen att träna yoga. Hon överraskades när 18 personer kom till hennes första pass i egen regi. Hon växlade mellan att ha pass på studios i Uppsala och leda egna elever i närområdet. I takt med att barnen blev äldre ägnade hon fler kvällar åt Simply Sonia.

Under våren har Sonia haft sju yogapass i veckan. Till varje pass, som numera sker i Yogaladan, kommer ungefär tio personer. Hennes elever bor i orter som Huddunge, Harbo, Vansjö, Heby, Enåker, Tärnsjö, Östervåla, Östa och Sala. Bland de yngsta eleverna finns 10-åringar som följer med sina föräldrar. De äldsta har uppnått pensionsålder. Majoriteten är kvinnor. Personerna som kommer till Sonias pass är alltifrån pensionärer, lantbrukare, maskinförare, sjukvårdspersonal, lärare och advokater. Helt säkert vad eleverna ägnar sig åt på dagarna vet Sonia emellertid inte. Avsaknaden av initierad vetskap bland eleverna om vad andra gör utanför yogalokalen, skapar enligt Sonia förutsättningar för bra konversationer och en avspänd samvaro.

Sonia har fått uppfattningen att hälsovanorna skiljer sig åt bland Heby kommuns invånare, beroende på var de bor. Östervåla är för henne en ort där invånarna gärna rör på sig, vare sig de promenerar, springer, åker skidor eller motionerar på andra sätt. I södra delen av kommunen, kring Heby och Morgongåva, har Sonia haft svårare att starta yogagrupper. Sonias intryck är att invånarna här oftare blir sjuka och psykiskt inte verkar må lika bra som befolkningen norröver. Hon tror att skillnaden bland annat berör vilken slags gemenskap, initiativkraft och framåtanda som finns i orten.

Under tiden som renoveringen med ladan pågick frågade henne eleverna när den nya studion skulle bli klar och besökte många nyfikna personer familjen. Numera använder familjemedlemmarna ofta övervåningens öppna yta i ladan. Sonia gör yoga på morgnarna. Familjen äter frukost och dricker te på kvällarna. Efter ett kvällspass händer det att deltagarna stannar kvar och fikar. På nedervåningen pågår renoveringen av utrymmen som ska bli en lägenhet. I ladan kan Sonia lägga upp passen mer varierat än på de platser där hon tidigare höll undervisningen. Sonia säger att hon på egen hand inte skulle ha renoverat ladan. Leonidas har haft stor betydelse för att arbetet genomförts. Han är en driven, problemlösande entreprenör. Leonidas förmåga att hitta affärsmöjligheter och ge sig i kast med utmaningar har skänkt Sonia en frihet att odla sina intressen, engagera sig i barnens liv och bidra till Huddunges livskraft. Leonidas ekonomiska tillgångar och företagsamhet har gjort att Sonia kunnat finansiera sin yogautbildning och utgjort en grund till renoveringen av gårdsbyggnaderna.

En ingång till Sonias yogaundervisning öppnas av de elever som tar med sin vän eller familjemedlem till ett pass. Sonia kommunicerar även via Facebook, men säger själv att hon inte har haft någon särskild strategi för hur hon marknadsför sig på internet. Sonia gör inlägg om övningar, tips och när hon har pass. Hon skriver nyhetsbrev till cirka 200 personer om sin yoga och evenemang i omgivningen. När Sonia jämför hur det är att hålla yogapass hemifrån, jämfört med i en stad som Uppsala, framhåller hon att här inte råder konkurrens. Hon tycker sig inte

behöva lägga mycket tid och kraft på marknadsföring. Viktiga framgångsfaktorer för henne har varit att hon skiljer sig från mängden i närmiljön, visar intresse för andras förmågor och umgås med olika slags människor. Sonia är glad att hon slipper transportera träningsutrustning till undervisningen. Från fönstren i ladan möts hon av ljuset eller snöflingorna som visar de omgivande fälten.

Leonidas Padazakos

I Grekland var Leonidas Padazakos med och startade landets första bredbandsföretag. Under de första åren i Sverige reste han som internationellt framgångsrik affärsman till Grekland 4-5 gånger om året för att sköta sin företagsverksamhet där. I Huddunge startade han senare företag som Upplands Fiber & Entreprenad och Huddunge Telekom. Genom företagen har han varit med och gett konsultation samt skött kontakter kring projektering och byggnation av fiberoptiska nät i Huddunge och andra orter på landsbygden, där större företag anser det vara för olönsamt att gräva ner fiber. Han har engagerat sig i den ekonomiska föreningen Huddungebygdens Framtid, vars fokus riktas mot att generera ekonomisk tillväxt i Huddunge och verka för medlemmarnas ekonomiska intressen genom att skapa förutsättningar för fler fastboende på orten och åstadkomma ett förbättrat utbud av service, ökat företagande och nya affärsmöjligheter.

Leonidas har initierat Entreprenörskapsfabriken, som ska främja entreprenörskap, samhällsutveckling och företagande på landsbygden med tillhandahållande av digitala tjänster gentemot offentlig sektor och företag. Dessutom har han varit med och flyttat hus och handlat varor för restaurering av gamla byggnader. De olika kommersiella och ideella aktiviteter Leonidas varit inblandad i har inneburit att familjens sociala nätverk vidgats och att fler fått kännedom om vad de ägnat sig åt.

Leonidas leder aktiebolaget LokalKapital Sala Heby, vars ändamål är att förvärva och förvalta aktier, bedriva aktiehandel och tillhandahålla riskkapital till små och medelstora företag. Efter att ha drivit projekt genom Entreprenörskapsfabriken i Uppsala län växte insikten hos honom om småföretags behov av eget kapital på för dem rimliga marknadsvillkor, men också människors behov av sparformer som skänker mening i vardagen. En bärande idé i bolaget har varit att bygder behöver ta större ansvar för sin egen utveckling och att lokala ekonomier kan betraktas som företag med sin egen resultat- och balansräkning. Utifrån ett sådant perspektiv stod det klart för Leonidas att nya verktyg behövde erbjudas för att skapa kapitalförsörjning. Hans tanke är att om invånaren i lokalsamhället har varit med och investerat i ett företag på orten är en sådan person mer benägen att det ska gå bra för verksamheten, än om företagets kapital hade kommit från en konventionell bank.

Sonia Padazakos medverkan i Fest i Heby

Fest i Heby, som Sonia har varit med i under fyra år, beskriver hon med värme. Sonia har märkt hur evenemanget växt under åren. En positiv stämning sprids under veckan som hon tror ger kommunen gynnsam marknadsföring och skapar en starkare känsla för hemmamiljön bland befolkningen, då besökare får uppleva vad som pågår i olika bygder. Sonia ser ett värde i att aktiviteterna inte är tillrättalagda och att människor delar med sig av sådant de brinner för, utan att främst blanda in marknadsekonomiska värden. Fest i Heby ger en känsla av att vadsomhelst kan hända varsomhelst.

Sonias Padazakos är nöjd med hur Heby kommun ger invånarna möjlighet att visa vad de gör eller är engagerade i. Hon beskriver kontakten och resursutbytena med kommunföreträdare som goda. Däremot hinner hon inte besöka särskilt många aktiviteter under Fest i Hebys eller delta i kommunens förberedande möten. Hon anser att Heby kommun gör tillräckligt som erbjuder en plattform för Hebyborna att verka på – det är upp till privatpersoner, näringsidkare och föreningsmedlemmar att påverka vad som sker under Fest i Heby och vilka effekter det får.

Till familjens gård kommer under evenemanget dels kommuninvånare, men också besökare från Uppsala, Sala, Stockholm och andra orter. Vid sidan av yogapassen tar Sonia de flesta dagar emot 10-15 personer och ett högre antal under helgen. En del av besökarna väljer att stanna till hos Sonia efter att ha sett skylten vid vägen, men flertalet har planerat att åka till henne efter att ha läst om Yogaladan i Fest i Hebys program. Till yogapassen kommer främst befintliga elever, varav en del ser chansen att prova andra träningsformer med inbjudna lärare. Fest i Heby märks också runtomkring i Huddunge. Känslan av tillhörighet och samhandling för bygden konkretiserades till exempel i och med veteranfordonsdagen den 1 juli – ett samarbete mellan bland andra Huddunge-Enåker LRF-avdelning, Huddunges Hantverkare och Huddunge hembygdsförening. Samarbetet mellan föreningarna är för Sonia ett exempel på hur en idé som en enskild aktör inte har kapacitet att förverkliga blir möjlig genom samordning av resurser och utbyten människor emellan.

2013, året Sonia första gången deltog i Fest i Heby, hölls yogan i timmerhuset på gården. Där fick 6-7 personer plats. Nästa år tömde familjen vardagsrummet, men det var inte heller en ideal plats att vara på. Tredje året hyrde Sonia in sig i Huddunge Byskola, vilket fungerade bättre. Fest i Heby har för Sonia inneburit att nya personer fått upp ögonen för hennes verksamhet, utan att hon själv behöva bekosta marknadsföringen. Upplevelsen av yogan har blivit annorlunda under Fest i Heby då hon introducerat nya inslag, för henne okända ansikten dykt upp och blandningen av olika människor märkts tydligare. Instruktörer hon bjudit in från Uppsala har fått nya kunder efter evenemanget. Likaså hon själv.

Yogaladan har dessutom gett Sonias möjlighet att visa sin konst. I ett av husen på gården har hon sin ateljé. För omkring två år sedan började hon måla mer aktivt. Hon hade då som vana att till och från handla tavlor från secondhand-butiker och loppisar, bland annat tavlor med korsstygnbroderier, vars hantverksmässiga noggrannhet hon beundrar. Vid ett tillfälle när Sonia ville måla bad hon Leonidas – som då befann sig i Uppsala – att köpa färg och andra tillbehör. När Leonidas väl var hemma visade det sig att han glömt köpa duk. Sonia plockade då fram en secondhandköpt tavla och målade över motivet på den. Hon blev nöjd över resultatet. Målningen var från början inramad och färdig att hängas upp. Sonia fortsatte att måla på motsvarande sätt och började ge bort verk till personer i sin bekantskapskrets.

Inför Fest i Heby 2016 fick Sonia idén att ha en konstutställning. Arbetsperioden efter att hon anmält sig och fram till evenemangets öppning blev intensiv, men effekterna visade sig positiva. Fler personer började efterfråga Sonia färgglada verk med krokiga hus, ängar, blommor, träd, djur och annat som för henne gör livet vackert. Hon började måla mer aktivt och tog emot beställningar. Samtidigt behöver skapandet för henne vara lustfyllt. Under årets Fest i Heby har Sonia även sålt sina tekoppar och mössor på gården – en påminnelse om hennes passion för handarbeten.

Sonias konst hänger under årets Fest i Heby i Yogaladan. Hon säljer tavlor till vänner och personer som söker en present att ge bort. Sonias intresse för yoga har med andra ord blivit ett sätt att låta människor möta hennes konst och hantverk – och tvärtom. Framöver skulle hon även vilja ställa ut andra konstnärers verk i ladan. Nyansera yogaladans väggar.

Tornerspel vid Vittinge kyrka. Foto: Gustav Broms

Vittinge församling

Vittinge församling tillhör Uppsala stift, vars verksamhetsområde sträcker sig över Vittinge och Morgongåva. Till Vittinge församlings område hör omkring 2 400 invånare, varav drygt 70 procent är församlingsmedlemmar. Vittinge kyrka, som tillhör församlingen, ligger cirka fyra kilometer väster om Vittinge. Kyrkans ursprungliga konstruktion byggdes före 1300-talet. Den är omgiven av jordbruksbygd som har varit rik på skog. I Vittinge bor omkring 600 personer. Här tillverkas takpannor i Vittinge tegelbruk och finns lantbruk med spannmålsproduktion och djurhållning. Morgongåva, med ett invånarantal på knappt 1 500 personer, belägen vid riksväg 72 och Dalabanan där Upptåget går mellan Uppsala och Sala, byggdes under 1900-talet upp framför allt kring företaget Westeråsmaskiner och de inflyttande människor som fram till 1988 tillverkade dess lantbruksmaskiner, släpvagnar, snöskotrar och snö vesslor. Affärsmannen Anders Wall stöpte vid millennieskiftet om de gamla fabrikslokalerna till Morgongåva Företagspark. Bland hyresgästerna finns lågprisvaruhuset Karlsson, startat av Göran Karlsson, som också har grundat Gekås i Ullared. I Morgongåva Företagspark ligger även distributionscentralen för internetbokhandeln Adlibris samt det internetbaserade apoteket Apotea. Andra hyresgäster är Upplandsmuseet och Sala-Heby Energi. Företagsparken gör dessutom att små och medelstora företag dras till trakten.

Under 90-talet rådde i Morgongåva ekonomisk kris med hög arbetslöshet, nedläggning av affärsverksamheter och rivning av fastigheter, vilket bland många invånare skapade en negativ inställning till orten. Utvecklingen vände dock när företagsparken etablerades, lamporna i de gamla fabrikslokalerna tändes, nybyggnationen tog fart och Upptågets turtäthet ökade. På 10-talet blev Morgongåva den ort i kommunen som hade flest privata arbetstillfällen. I takt med de senaste årens förbättrade kommunikationer, prisutvecklingen på bostadsmarknaden och näringslivsaktörers expansion i området, skönjas en ny framtid inom Vittinge församlings område. Byggplaner sätts och gamla hus köps och renoveras av unga människor som har fått arbete i närområdet, alternativt arbetspendlar österut eller västerut.

Nya invånare kan medföra stärkt kraft hos föreningslivet. För många av områdets lönearbetande befolkning har dock inkomstkällan inte främst kommit från Morgongåva eller Vittinge. Etableringen av företag som Adlibris och Apotea kan däremot ge unga vuxna i närheten en ingång till arbetsmarknaden. Gudrun Wängelin Lernskog, Vittinge församlings kyrkoråds ordförande, menar att den ökande tillgången till arbete och förekomsten av företag har skapat bättre socioekonomiska förhållanden i bygderna och gett upphov till en mer positiv anda bland befolkningen. Hon påminner om att Heby kommun historiskt har haft en befolkning med relativt låg utbildningsnivå på grund av sitt arbetar- och lantbruksrelaterade arv. Nu tillkommer försörjningskällor, vilket kan locka fler personer med akademisk utbildningsbakgrund att flytta hit.

Vittinge församlings verksamhet

Vittinge församling kan sägas uttrycka strävan efter att bygga en bro mellan Morgongåva och Vittinge, två orter med delvis skild lokal historia, arbetskultur och tidigare geografisk tillhörighet. Församlingens verksamhet vilar enligt den kristna traditionen på gudstjänst, andakt, särskilda högtider och uppmärksamhet av religiöst och kulturellt centrala händelser under livet. Därutöver bedriver församlingen aktiviteter såsom barn- och ungdomsverksamhet, kör, gubbdagis, föräldracafé, stickcafé och sopplunch. Förutom de kyrkliga inslagen är det viktigt för församlingens ledning (kyrkoråd) och personal att erbjuda mer informella former av gemenskap. I Vittinges församlingshem spelar äldre män schack, läser tidningen, fikar och samtalar. När det anordnas sopplunch bjuds församlingsmedlemmarna på underhållning. Till stickcaféet kommer huvudsakligen kvinnor. De tar med sig handarbete, fikar och pratar.

Medan en del av aktiviteterna anordnas i församlingshemmet, hålls stickcaféet och barn- och ungdomsverksamheten i församlingssalen Kyrkans allrum i Morgongåva. Uppdelningen är resultatet av församlingens strävan att nå invånarna i båda samhällena, mellan vilka avståndet är cirka sju kilometer. Medan många besökare känner sig föranledda att ta bilen om de ska till Vittinge kyrka, ligger lokalen i Morgongåva mer tillgänglig för den i närheten som går, åker buss eller tåg. Tidigare har församlingen haft svårt att nå unga församlingsbor, men numera kan 10-15 ungdomar – de flesta från Morgongåva – komma till Kyrkans allrum efter skolan.

En församlingsassistent ansvarar för Kyrkans allrum. Det är en plats där ungdomarna uppmuntras komma med förslag på vad de vill ägna sig åt. Några pysslar, någon tar fram ingredienser i köket för att baka, andra ser på film, ett par ungdomar får läxhjälp och någon ventilerar sina tankar och känslor för församlingsassistenten. Emelie Bergek, kyrkvaktmästare, menar att det är viktigt att

ungdomar får vara tillsammans i en miljö som inte präglas av krav eller scheman. Gudrun Wängelin Lernskog tillägger att Kyrkans allrum ger barnen kontrast till en annars styrd och planeringspräglad tillvaro i skolan och många andra delar av vardagen. Ungdomsverksamheten är avgiftsfri och tillgänglig också för den som inte är medlem i församlingen. Förhoppningen hos ledningen och personalen är att den som uppskattar församlingens aktiviteter och känner delaktighet i kyrkans verksamhet själv tar initiativ till att bli medlem.

Peter Ryholm, vice ordförande i Vittinge församlings kyrkoråd, ser församlingens utbud av sociala aktiviteter som olika sätt att tillgodose vad med hans ord deras existerande och möjliga ”kunder” efterfrågar. Även om medlemsantalet ligger på en relativt stabil nivå, föreligger risken att medlemmar utträder ur församlingen. Om ett större antal medlemmar lämnade församlingen och inkomsterna från medlemsavgiften märkbart sjönk, skulle kyrkans verksamhet närmast upphöra. Det har därför varit viktigt för församlingens personal och kyrkoråd att försöka fånga uppmärksamheten även hos människor som vanligtvis inte identifierar sig med vad kyrkan står för.

Församlingens kommunikationskanaler och organisation

Personalen strävar efter att ha nära kontakt med församlingsmedlemmarna och dela med sig av sådant som sker inom Vittinge församling på ett inbjudande och vardagsnära sätt. De använder ett flertal medel för att nå ut med vad församlingen gör under året: tidningsannonser, inlägg på Facebook, uppdateringar på Instagram, information på sin hemsida, affischering, muntlig spridning och Församlingsbladet – en tidning som produceras gemensamt med Nora församling och Östervåla-Harbo pastorat. Tidningen är en viktig informationskanal för församlingarna och pastoratet att visa Svenska kyrkans medlemmar vad som händer i olika delar av kommunen, skapa utbyten mellan invånare och samordna insatser. Från Västerlövsta församling, vars huvudsäte ligger i Heby, kommer ofta besökare och medlemmar som är med i Vittinge församlings kyrkokör. Vittinge församling köper också statistik för att hålla sig informerad om när nya invånare flyttar in i kommunen. På så sätt kan bland andra Emma Johansson, administrativ assistent på Vittinge församling, skicka välkomstbrev till nya invånare inom församlingsområdet och berätta om deras verksamhet.

Diskussioner har förts inom Uppsala stift om att slå ihop Heby kommuns församlingar till ett pastorat för att effektivisera och rationalisera verksamheten. Inom Vittinge församling vill däremot personalen och kyrkorådsordföranden respektive vice ordföranden värna om församlingarnas särprägel. De talar om en kommun med utspridd befolkning, där det finns ”kron diken” mellan samhällena. Ett sätt att behålla församlingsmedlemmar och utveckla samarbetet över gränserna tror företrädarna för Vittinge församling handlar om att respektive församling får behålla sin organisations relativa självständighet. Skulle större enheter skapas ser de framför sig att förtroendevalda i kyrkofullmäktige och kyrkorådet fattar beslut om verksamheter på orter de inte är rotade i. Ifall organisationen centreras kan konsekvensen bli att förtroendeuppdragen professionaliseras, vilket Emma Johansson befävar minskar utsikten att i kyrkovalen få ett brett urval av kandidater som har en vardagspräglad relation till området de ska företräda. Ett sådant scenario tror hon kan skapa större distans mellan pastoratets ledning och medlemmar, färre aktiviteter under året, ett minskat antal medlemmar som kan tänka sig att arbeta ideellt för kyrkan och fler utträden.

Vittinge församling har en personalgrupp på sex personer. Därtill finns de förtroendevalda som sitter i kyrkofullmäktige och kyrkorådet samt ett stort antal ideellt engagerade medlemmar. För bortåt fem år sedan byttes stora delar av personalstyrkan ut, när flera tidigare anställda personer pensionerades. Under motsvarande tidsperiod valdes Gudrun Wängelin Lernskog till kyrkorådets ordförande under förevisningen att hon kunde delegera arbetsuppgifter på ett annat sätt och ha en annan slags relation till de anställda än sin företrädare. Gudrun Wängelin Lernskog arbetar heltid på annat håll och engagerar sig även i organisationer såsom Centerkvinnorna och Aktiv Ungdom. Därför behöver hon kunna delegera arbetsuppgifter till församlingens personal. Relationen hon eftersträvar med personalen förutsätter hög grad av tillit och täta kontakter. Personalen behöver veta vem de ska vända sig till om ordföranden inte finns tillgänglig och på egen hand kunna sköta huvuddelen av den dagliga verksamheten. Enligt Gudrun Wängelin Lernskog utmärks den nuvarande personalstyrkan av nyfikenhet, initiativkraft och förmåga att ta eget ansvar. Hon vill ha en arbetsmiljö där personalen inte räds att föreslå och prova nya idéer. De måste klara att ha relativt fria händer att forma verksamheten.

Emma Johansson menar att organisationen har förändrats dels genom de individer som har anställts, men också hur kyrkorådets relation till personalen utvecklats. Emma minns en organisation som hade ett mer hierarkiskt ledarskap, där ansvarsfördelningen var tydligt uppdelad. Hennes uppfattning är att nuvarande ledning uttrycker en starkare ambition att involvera de anställda samt ideellt engagerade medlemmarna i arbetet och påminna dem om deras betydelse för församlingen. Företrädare i kyrkorådet upplevs av personalen vara mer tillgängliga än för några år sedan. Personalen bjuder oftare in ledningen till sina aktiviteter.

För Gudrun Wängelin Lernskog innebär hennes dialog med de anställda inom församlingen att hon regelbundet uppdaterar sig om vilka som arbetar med vad och kan anpassa insatser och stöd till den rådande situationen. Utvecklingen mot dagens organisation har gjort att marknadsföringssatsningar fått mer effekt, eftersom budskapet i högre grad speglar ett mer integrerat synsätt på vad församlingen ska ägna sig åt. Församlingens kärngrupp använder digitala hjälpmedel för att skapa arbetsflöden och ha nära kontakt med varandra och medlemmarna. En struktur har upprättats för hur arbetsrutiner dokumenteras, uppgifter utförs och idéer och planer kommuniceras. Även om Gudrun eftersträvar en arbetsmiljö präglad av öppenhet och autonomi, behöver hon vara försäkrad om att det finns en ram inom vilken de anställda kan leda sig själva. Hennes uppfattning är att kyrkorådets och personalens förutsättningar att samarbeta, upptäcka eventuella brister i tid och kontinuerligt utveckla verksamheten underlättas när det finns ett administrativt system med transparent kommunikation och effektiv dokumentation av relevant information.

Småskalighetens betydelse

Emma Johansson säger att om hon behöver hjälp med att fatta ett beslut finns alltid någon från ledningen att få tag i. Personalen har inblick i vad kollegorna gör och kan bistå varandra när så behövs. Bland dem råder en acceptans inför att träda ur sin egen arbetsroll och ställa upp där behovet uppstår, men finns också en tillit till att de formella arbetsuppgifter någon har blir gjorda. Peter Ryholm understryker vikten av församlingens småskalighet – upplevelsen av att sitta i samma båt – som förutsättning för att organisationen ska kunna fungera såsom den gör. Gudrun Wängelin Lernskog fyller i att församlingens företrädare har hittat ett sätt att sträva mot gemensamt identifierade tillvägagångssätt och mål med kreativitet, nytänkande och vikänsla

inom ramen för kyrkans uppdrag. Uppfattningen hos Gudrun Wängelin Lernskog, Emma Johansson, Peter Ryholm och Emelie Bergek är att Vittinge församlings verksamhet är till fördel för Heby kommun. Till relativt låg kostnad arrangerar församlingen olika slags aktiviteter under året. Deras arbete ger invånarna en knutpunkt där de kan ta del av och engagera sig i sådant som gör samhället levande.

Gudrun Wängelin Lernskog lyfter de små handlingarnas betydelse för var Vittinge församling befinner sig i dag. Vaktmästaren är noggrann med att bjuda hantverkare på lunch och fika när de utför ett arbete. Anhöriga till en närstående som har gått bort får välja när under veckan begravningen ska ske. Barn kan delta i en gudstjänst utan att behöva sitta stilla och tysta under hela ceremonin. Kyrkvaktmästaren Emelie Bergek berättar hur hon med sin son närvarande på gudstjänsten eller lekande med leksaker i Kyrkans allrum (där gudstjänster också hålls med jämna mellanrum), visar att medlemmarnas relation till kyrkan inte behöver vara så strikt. Föräldrar ska inte behöva oroa sig för att deras barn vill röra sig i gången medan kyrkoherden predikar. Peter Ryholm pekar på att en sådan attityd är en del av församlingens långsiktiga arbete. Även om kyrkan har stor betydelse för många äldre invånare i Vittinge och Morgongåva, vill församlingen inkludera fler unga vuxna och barn. För att få nya och unga invånare att känna sig inkluderade i församlingen, försöker personalen anpassa formen efter tidsandan: Ifall familjemedlemmar inte längre självmant söker sig till kyrkan, får församlingen finnas i sammanhang utanför kyrkans traditionella domäner och kommunicera på ett sätt som fångar deras uppmärksamhet.

Vittinge församlings medverkan i Fest i Heby

Fest i Heby ingår i Vittinge församlings verksamhet sedan fyra år. Deltagandet började med att nuvarande församlingsassistenten föreslog att församlingshemmet skulle ha våffelcafé under veckan. Därefter har inslagen blivit fler. De teman Vittinge församling har under 2017 års Fest i Heby är barndag, 50-talsafton och medeltidsdag med tornerspel. Därutöver anordnas bland annat kyrkklopp, lunchandakt, guidning i kyrkan, körsång och våffelcafé. Barndagen är ett sätt att ägna särskild uppmärksamhet åt just barn. Personal från Uppsala kommun, som samarbetar med andra kommuner i länet kring befrämjande av cykling, informerade barnen om trafikregler och lät dem ta cykelkörkort. En man från Räddningstjänsten Sala-Heby kom körande med sin brandbil och delade ut plasthjälm. Emma Johansson höll i ponnyridning. Församlingens kyrkomusikers make hade med sig kaniner från sin kaninuppfödning. Barnen fick ansiktsmåla sig. En trollkarl höll en show. Femkamp och tipspromenad arrangerades. Stövelkastning pågick. Till lunchandakten, som hade barntema, kom 25-30 personer. Under barndagens kväll hölls djurgudstjänst. Den som ville kunde komma ansiktsmålad, så även kyrkoherden. Någon tog med sin hund. En annan sin katt. En tredje sin häst. Barnen sjöng.

En delvis annan målgrupp kom till församlingens 50-talsafton. Parkeringsplatsen fylldes med veteranbilar och motorcyklar. Besökare och personalen bar 50-talskläder. Modeskapare visade kollektioner med den tidens stil. Kantorn spelade tidsenlig rock- och pop i kyrkan från högtalare som var kopplad till hennes mobiltelefon. Musiker uppträdde under kvällen. Under medeltidsdagen arrangerades riddarspel med föreningen Arbogakuskarna. Gycklare jonglerade. Barn dubbades till riddare. En marknad var öppen där lokala försäljare sålde läder- och textilhantverk, smycken, smide, honung, fällar och träsvärd. Gammeldags lekar lektes. Bågskytte, armborstskytte och trähäst på räls provades. Föredrag om medeltiden hölls. Vittinge kyrkokör

uppträde på kvällen med folkmusikdramat Volund, inspirerat av en historia graverad i en gotländsk bildsten från 750-talet. Under dagen stod Gudrun Wängelin Lernskog i församlingshemmets kök och gräddade våfflor. Hon fick då tillfälle att träffa församlingsbor och besökare i ett informellt sammanhang, samtidigt som insatsen gav henne insyn i en del av personalens arbete.

I samband med Fest i Heby anordnade Vittinge församling en utflykt till kyrkan för boende på Rungårdens vård- och omsorgsboende i Morgongåva. Minnen väcktes hos damerna och herrarna när de skjutsades i gamla amerikanare.

Till barndagen kom 150-200 personer. Till 50-talsafton 300-400 personer. Medeltidsdagen lockade 400-500 besökare. Till Kyrkloppet, som avslutade veckan för församlingens del och idrottsföreningen Morgongåva Sportklubb (MSK) är med och anordnar, anmälde sig uppemot ett 50-tal personer. Under veckan uppgick besöksantalet totalt sett till runt 1 500 personer. Besökarna var huvudsakligen invånare i kommunerna Heby, Uppsala och Sala. Släktingar till Hebybor kom på besök, så också hemvändande personer som har vuxit upp i Hebytrakten eller bor här under delar av året. Hit kom besökare som tog tillfälle att träffa gamla bekanta, eller ingår i kyrkorådets, personalens, församlingsmedlemmarnas och deltagarnas kontaktnät.

Mannen från Räddningstjänsten Sala-Heby som kom under barndagen hade tidigare hållit en utbildning i hjärt- och lungräddning för personalen. Uppsala kommuns miljö- och klimatrådgivare hade uppmärksammat församlingens vardagsnära anslag i deras marknadsföring inför sitt val att ställa upp sin cykelbana hos dem under Fest i Heby. En rad olika aktörer ville medverka under dagarna, både från den offentliga, privata och ideella sektorn. Uppslutningen handlar enligt Emma Johansson om hur personalen underhåller kontakter med samhällsaktörer och skapar en tilltalande relation med dem samt erbjuder medverkande möjligheten att marknadsföra sig själva, men också vilka erfarenheter deltagare har av Vittinge församlings tidigare arrangemang.

Fest i Heby visar att kyrkan står på flera ben. Evenemanget ger församlingen möjlighet att synas, visa kreativitet och organisationsförmåga, möta en bredare målgrupp, få och sprida nya idéer, förbättra förutsättningarna att bevara kyrkans verksamhet och potentiellt få en förnyring i kyrkorådet och kyrkans ideella verksamhet. Personalen lägger åtskilliga arbetstimmar under året på att göra programmet till Fest i Heby. Även om arbetet kräver mycket insatser, tycker Emelie Bergerk att det är roligt och värdesätter hur kyrkorådet uppmuntrar dem att testa olika idéer. Förberedelserna inför nästa års Fest i Heby börjar redan under hösten, när budgeten läggs. I februari tar planeringen vid. Organisering sker av vem som lagar mat inför och under dagarna, bakar bröd, ordnar fika, står vid kassan, ordnar priser till tävlingarna och bokar aktörer som ska medverka. Även personer utanför församlingen bidrar med förberedelserna. Inför Fest i Heby låter församlingen trycka en informationsfolder om sina aktiviteter under veckan som delas ut till medlemmar och läggs på utvalda offentliga platser.

Från en del håll har kritik riktats mot arrangörerna av kyrkans aktiviteter att de inte är tillräckligt förankrade i den kyrkliga verksamheten. I Vittinge kyrka har det till exempel hållits technomässa, då dansmusik spelats och discorök spridits medan psalmer sjungits och barn suttit på sina föräldrars axlar. Personalen vill med sådana inslag kunna tilltala fler församlingsbor för att behålla och rekrytera medlemmar samt få väljare till kyrkovalet.

För Heby kommuns del beskriver Peter Ryholm Fest i Heby som en ram inom vilken kommuninvånarnas skaparförmåga, intressen och engagemang uttrycks. Gudrun Wängelin Lernskog säger att om någon väl får upp ögonen för nya inslag i omgivningen är chansen större att de återvänder. Nya ställen upptäcks, ny kunskap delas och berättelser om bygder sprids. Peter Ryholm tror att Heby kommun i sin helhet tjänar mer på Fest i Heby än vad de enskilda arrangörerna gör. Evenemanget blir en scen för kommunens utvecklingsförmåga och levnadsvillkor. Samtidigt kan Vittinge församling nå fler personer genom Fest i Heby än när de agerar på egen hand. Församlingen hade kunnat anordna motsvarande aktiviteter under andra delar av året, men drar fördel av den marknadsföringsinsats Heby kommun gör i samband med Fest i Heby.

När Fest i Heby hålls organiserar Vittinge församling huvudsakligen sina aktiviteter själva. Vid andra arrangemang förekommer däremot samarbeten med Vittinge hembygdsförening, Vittinge Byalag, Morgongåva Byalag, Röda Korset, Centerkvinnorna och Lions. Peter Ryholm är förutom att vara vice ordförande i församlingens kyrkoråd även engagerad i Vittinge hembygdsförening. Bland annat anordnar församlingen och hembygdsföreningen gemensamt firande av midsommar och julhelgen. De respektive organisationerna har båda intresse av att lyfta bygdens historia och kulturarv samt engagera fler unga i organisationen. Gudrun Wängelin Lernskog konstaterar att samtidigt som Vittinge församling behöver finnas med i samtiden, behöver de vara tydliga med vem budbäraren är och värna om sitt grunduppdrag.

Gudrun Wängelin Lernskog, Emma Johansson, Peter Ryholm och Emelie Bergek är nöjda med hur Heby kommun har bidragit till Fest i Hebys utveckling. Peter Ryholm framhåller vikten av att kommunen förvaltar det som fungerar med evenemanget och inte strävar efter att växa enbart för växandets skull. Samtidigt tror de att det finns fler sätt att stödja krafterna som kommer till uttryck under evenemanget. Heby kommuns företrädare skulle i högre grad kunna arrangera en del av sina aktiviteter under året i samarbete med församlingen – vilket kan vara ett sätt att visa kommunanställda vad kyrkan ägnar sig åt och tydligare uppmärksamma kyrkans betydelse i samhällslivet. De önskar att kommunen kan ställa upp med resurser – till exempel kontakter, redskap, maskiner och andra fysiska tillgångar – om så behövs och är möjligt.

Församlingsföreträdarna tror också att deras gemensamma insatser med andra föreningar kan bli fler. Ett konstruktivt samarbete med till exempel byalagen, där relativt sett fler unga vuxna engagerar sig, skulle kunna visa invånare att steget mellan Svenska kyrkan och andra organisationer inte behöver vara så långt. Peter Ryholm ser dessutom att mer insatser kan göras för invandrade grupper i lokalsamhället. Vittinge församling skulle i det fallet behöva ha hjälp med att utveckla koncept för att nå människor som under merparten av sina liv har orienterat sig i en annan sociokulturell miljö. Peter efterfrågar en kontaktyta där svenskfödda och utlandsfödda personer kan nå varandra, för att han och andra i församlingen ska få en bättre uppfattning om hur nyanlända personer önskar bli en del av samhället de befinner sig i.

Ett mountainbikelopp startar under Hebyhälsan. Foto: Gustav Broms

Heby AIF

2017 fyller Heby Allmänna Idrottsförening (HAIF) 105 år. Heby AIF är en flersektionsförening med fotboll, bordtennis, skidor, friidrott, orientering och cykling/BMX. Föreningens simningsavdelning är vilande och ishockeysektionen nedlagd, fast medlemmar underhåller ishockeyrinken vid sim-och sporthallen Heby Arena mot en avgift från Heby kommun. Till föreningen finns omkring 550 medlemmar knutna. Cirka 70 procent av verksamheten är inriktad på fotboll. Inom fotbollsavdelningen finns åtta ungdomslag för pojkar och flickor. Föreningen har också ett damlag samt herrlag som spelar i division 5 respektive 4. Både friidrotten och orienteringen har växt de senaste åren. Träningar och tävlingar anordnas för orienterare och andra idrottsutövare i friluftsområdet vid skidstugan i Heby. Bordtennissektionen håller till i Gamla skolans gymnastiksal och Heby Arenas sporthall. Föreningsmedlemmar arbetar under vintern med att spåra vid Hebys elljusspår för att kommunens invånare ska kunna åka skidor i preparerad terräng. Friidrottsverksamheten har barn- och ungdomsgrupper som tränar på Arena Tegelvallen, Heby kommuns största idrottsanläggning, vilken Heby AIF driver i samverkan med kommunen. På Tegelvallen tränar och spelar även fotbollslagen. Den anläggning som kallas Robbans BMX- & Skatehall byggdes år 2014 och ligger intill Tegelvallen.

Heby AIF arrangerar Sveriges äldsta karnevalståg: Karnevalen i Heby. Augusti 2017 är det 95:e året föreningen anordnar evenemanget tillsammans med bylaget/utvecklingsgruppen Heby Nästa. Karnevalståget rör sig genom samhället. Lådbilar rullar i rallyloppet. Årets Hebyambassadör utses. Orkestrar spelar, invånare dansar, underhållning anordnas och mat och dryck serveras i Folkets Park. Tidigare år har idrottsföreningen i maj anordnat Våryran med Lions och lokala handlare. En scen har då ställts upp på Heby torg där ungdomar spelat rockmusik och haft dansuppvisningar. Kring torget har även dragkamp, löptävlingar, motorparader, motionsbingo och ett litet tivoli skapat uppmärksamhet. Våryran har varit resultatet av en insats från föreningarna och företagarna att skapa livaktighet i samhället och få Hebyborna att handla på hemmaplan. Ifall Våryran ska fortsätta behöver fler personer engagera sig ideellt i föreningarna.

Inom Heby AIF har de senaste årens inflyttning till och folkökning i kommunen märkts. Inom fotbollen finns många ungdomar i rörelse. Föreningsledare blir ofta sådana personer som under uppväxten aktivt har utövat någon idrott: Traditioner överförs över generationer. Samtidigt verkar det, enligt Heby AIF:s ordförande Leif Nilsson, som att andelen Hebybor med god kännedom om vad föreningen gör har minskat. Hans förklaring är att föreningens företrädare har svårt att nå nya invånare och få dem att hitta vägar till ortens sporter. Leif upplever att föreningen är dålig på att informera om sin verksamhet och rikta relevant marknadsföring till nya målgrupper. För honom fylls sociala medier med ett överflöde av information, där det i strömmen är lätt att ens budskap spolas bort.

Robbans BMX- & Skatehall

Samtidigt finns utövare av sporter som känner sig mer hemma i den digitala världens kommunikationsformer. Ryktet om BMX- och skateboardhallen sprids genom utövarnas kontaktnät och aktiviteter på sociala medier. Friidrottens aktivitet upprätthålls mycket genom föräldrars kontakter med varandra. För dem som håller på med fotboll är skolan en viktig kanal för att få nya årskullar att börja spela. Där finns också lärare som kan vara idrottsledare. Information om sektionerna finns på föreningens hemsida. Det händer också att föreningen under en begränsad period låter trycka och posta broschyrer till ett urval hushåll, men Leif Nilsson tror inte att sådant informationsmaterial är särskilt effektivt. Den som väl vill börja med en idrott eller att ens barn ska göra det söker oftast information i överensstämmelse med personliga referenser.

Den tre år gamla BMX- och skateboardhallen utgör ett exempel på hur nya grupper har samlats under föreningens paraply. Hallen är öppen flera dagar i veckan för den som vill träna. Under helger är hallen uthyrd till elitinriktade utövare. Då kommer åkare från Uppsala, Stockholm och andra delar av Mellansverige. Robbans BMX- & Skatehall är en eftertraktad hall i den här delen av Sverige, både på grund av hallens kvalitet och den relativt låga hyra världsåkarna betalar.

2014 skrev en 13-årig pojke i Heby tillsammans med sin pappa till Arvsfonden för att kunna bygga en BMX- och skateboardhall. De beviljades tre miljoner kronor, men fick inte ta emot pengarna som privatpersoner. Kontakter togs med en tjänsteperson på kommunens kultur- och fritidsenhet, som frågade Leif om intresse fanns inom föreningen att medverka till att hallen kunde byggas och drivas. Hos Leif och andra föreningsaktiva saknades erfarenhet av den sortens idrott. Ändå valde de att väcka den vilade cykelsektionen och tog kontakt med personer som hade

byggt BMX- och skateboardhallen Hofors X-Park, belägen drygt nio mil bort, där 13-åringen hade åkt BMX. Personer som hade varit med och byggt Hofors X-Park blev Heby AIF:s mentorer vid byggandet av hallen. När Robbans BMX- & Skatehall stod färdig hade den en takhöjd på sex meter, men på vissa ställen kunde åkarna nå uppemot elva meter i luften.

Byggandet av hallen möjliggjordes enligt Leif tack vare initiativet från en drivande familj med kapital, kontaktnät och stort intresse för idrotten samt god samverkan mellan initiativtagarna, kommunen och idrottsföreningen. Sedan starten har flera föräldrar dragit tunga lass. Kontakten med kommunens aktuella tjänsteperson har varit ovärderlig, menar Leif, för att få handläggningen av sådant som bygglov att fungera smidigt. Däremot har Heby kommun inte gett ekonomiskt stöd. Kommunen förfogar redan över redan flera anläggningar och ger bland annat stöd för driften av Tegelvallen, samtidigt som den kommunala ekonomin har varit ansträngd.

Genom initiativet med BMX- och skateboardhallen har utbyten utvecklats med utövare på andra orter. Ungdomar i Heby som inte har varit intresserade av lagsporter eller mest hållit sig hemma blir också de en del av föreningen. Föräldrar uttrycker tacksamhet över att deras barn har blivit mer fysiskt aktiva och hittat ett annat intresse än det som speglas via TV- och datorskärmen. Ansvar för driften av hallen ligger på Heby AIF:s styrelse. En informell grupp bidrar praktiskt till att verksamheten kan hållas öppen. Leif syns ofta i hallen, eftersom han känner ett särskilt ansvar för att den ska leva vidare.

Den relativt informella strukturen kring BMX- och skateboardhallen är ett tecken på föreningens anpassning till hur idrottens former förändras: Nya inriktningar utvecklas med korta intervaller och attraherar subkulturella grupper som söker sätt att hitta likasinnade och medel att uttrycka identitetsmarkörer. Leif Nilsson ser samtidigt en risk med föreningens upplägg vad gäller BMX- och skateboardhallen. Ifall han och familjen som tog initiativ till hallen på kort tid skulle lysa med sin frånvaro, hade verksamheten kunnat avstanna. Å andra sidan är Leifs erfarenhet att när någon i föreningen tar ett steg åt sidan dyker ofta en ersättare upp.

Föreningens relation med sponsorer och Morgongåva SK

Många bäckar små kommer finansiellt från Heby AIF:s 70-80 sponsorer. Leifs intryck är att företagen sponsrar föreningen framför allt för att de vill se en välfungerande ungdomsidrott och många utövare. Ungdomsidrotten hjälper människor att komma rätt i livet, bli del av en gemenskap och undvika att hamna i destruktiva beteendemönster. Individer får ett sammanhang att växa i, samtidigt som samhällskostnaderna hålls nere. För Leif utgör Heby AIF en viktig del av Hebys varumärke i fråga om hur idrotten stärker deltagarnas självkänsla, relationer till andra och känsla för hembygden.

Ett sätt för föreningen att upprätthålla sitt anseende handlar om relationen med sponsorerna. Heby AIF:s företrädare handlar när så är möjligt från någon av sina sponsorer vid behov av inköp. Till midsommarhelgen brukar föreningen Lions mot en kostnad sätta upp björkar hos handlare i Heby. I år valde dock Lions att tillfråga Heby AIF om de kunde ta över uppdraget. När Leif fick listan med affärer som Lions brukade vända sig till trodde han att åtminstone några av handlarna skulle låta bli att köpa björkar eftersom de nu såldes av en annan förening. Så blev det inte. Ett 70-tal björkar sattes upp och idrottsföreningen erhöll 7 000 kronor. Även om intäkterna hade en viss betydelse för föreningen, handlade insatsen i det här fallet också om att visa en

annan organisation välvilja. Ett annat liknande samarbete är att handlare sedan flera år har skänkt julklappspaket till Heby AIF som medlemmar sålt i centrala Heby dagarna före jul, varav hälften av inkomsterna gått till föreningen och resterande del till Barncancerfonden.

Den 17 juni i år arrangerade Heby AIF tillsammans med Morgongåva Sportklubb (MSK) invigningen av en cykel- och gångbana längs väg 72 mellan de två orterna. Den som ville fick mot en startavgift gå eller springa i ett motionslopp på 4,6 kilometer mellan Ramsjövallen i Morgongåva och Tegelvallen i Heby. Pengarna skänktes till den riktade insamlingen Världens Barn. En lokal handlare gav frukt till deltagarna och donerade motsvarande summa till Världens Barn-insamlingen som föreningarna fick från loppet. Initiativet till samarbetet togs av Morgongåva SK. Föreningarna fick beröm för arrangemanget och tankar finns på kommande gemensamma insatser. Det har för Heby AIF annars varit ovanligt att göra samordnade insatser med andra idrottsföreningar, något Leif Nilsson tror beror på hur traditioner av vi och dem-tänkande har präglat relationen mellan omgivningens orter.

Ett mer långsiktigt samarbete skulle till exempel kunna underlätta bildandet av fulltaliga elvamannalag inom fotbollen, något Heby AIF kan ha svårt att få ihop på egen hand. Sedan tidigare har Heby AIF och Morgongåva SK verkat tillsammans för att rekrytera och behålla ungdomar på flicksidan inom fotbollen. Det har lett till att tränare och ledare har fått ihop lag med fler spelare, vilket ökat förutsättningarna för flickor att resursmässigt spela på lika villkor som pojkarna. Leif Nilsson när önskan om att ungdomar ska kunna testa olika sporter. Han vill att idrottsföreningen ska vara ett medel för utövaren att lära känna sig själv och andra i olika sammanhang utan att det behöver kosta så mycket pengar, då en och samma årsavgift betalas av medlemmarna oavsett om de utövar en eller flera sporter.

Leif Nilsson tror att variationsrikedomen föreningen erbjuder både kan göra ungdomen till en bättre idrottare och vara av värde i hans personliga utveckling. Leif vill att Heby AIF ska bli bättre på att marknadsföra sin mångfasetterade roll i samhället, såsom idrottsresorna ledare och föräldrar gör med ungdomar under helger, motionsspåren som sköts från sommar till vinter, anläggningarna som hålls öppna, föreningsmedlemmarnas köpkraft som omsätts i det lokala näringslivet, förtroendet som har byggts upp mellan föreningen och sponsorerna, föreningens ambassadörskap för Heby och den sociala insats sektionerna gör för delar av ortsbefolkningen.

Återväxten inom föreningen

Leif Nilsson, som hunnit fylla 71 år och har varit bosatt i Heby under hela sitt liv, speglar sig i tegelbrukstraditionen. Han har vuxit upp bland ett lågutbildat och blygsamt folk som inte gärna förhåver sig. Hebybornas självbild har påverkats av tidigare decenniers nedläggningar och utflyttningar. Likt många av sina arbetskollegor förtidspensionerades Leifs pappa när han var 58 år gammal. Samtidigt märker Leif hur invånarna sträcker på ryggen igen efter att inflyttningen har tilltagit och huspriserna ökat. Fritidsanläggningarna används i högre grad. Kulturlivet har börjat blomstra. Leif ser initiativ, idéer, kreativitet och engagemang förkroppsligas hos medborgarna.

Leif tecknar bilden av en förening vars styrelse har flera ledamöter som funnits med länge i organisationen, likt honom själv. Samtidigt anser han att Heby AIF under de senaste åren har fått en mer fungerande valberedning som bidragit till att även yngre personer tagit på sig

förtroendeuppdrag. Tillströmningen av föräldrar och återväxten av ledare som engagerar sig ideellt är med Leifs ord skaplig, även fast genomsnittsåldern är hög bland de vuxna företrädarna i vissa idrottsgrenar. Själv började Leif som idrottsledare 1959. Han var ordförande för föreningen mellan 1976 och 1989, för att återigen iklä sig rollen 2013. Hans pappa var en idrottsprofil i Heby, som ofta syntes på Tegelvallen. Barn som utövade någon idrott brukade heja på honom. När Leif åker genom Heby får han ofta hejrop från ungdomar som brukar hålla till i Robbans BMX- & Skatehall. Sådana uttryck påminner honom om att han som representant för föreningen både förvaltar en idrottskultur, men också förnyar formerna för ungdomars tillvaro. Utöver sitt engagemang i Heby AIF är Leif även ledamot i Västerlövsta pastorats kyrkofullmäktige och socialdemokratiskt aktiv som ordförande för kommunfullmäktiges revisorer i Heby kommun.

Även om Leif tillhör dem som gärna provar nya inslag i föreningen är det inte alltid nyheter etableras. För Leif har frågan om hur ledarkrafterna fångas upp i samhället avgörande betydelse för om en idrott bär eller brister. Hösten 2016, i samband med ett integrationsprojekt, ville en pojke från Afghanistan träna Taekwondo. Föreningen ordnade en lokal. Ett drygt 10-tal ungdomar med utländsk härkomst anslöt sig till träningen. Vid jul var lokalens golv så kallt att gruppen i stället fick börja träna i sim-och sporthallen Heby Arenas källare. I slutet av januari 2017 nekades den afghanska pojken uppehållstillstånd. Pojken bodde kvar med vänner i Heby fram till påsken och fick hjälp av föreningen att försöka få sitt fall belyst igen, med hopp om att stanna. Vid den tiden hade även pojkar uppvuxna i Heby anslutit sig till taekwondoträningen.

En dag försvann pojken från samhället. Verksamheten upphörde eftersom inte någon annan utbildad taekwondoledare fanns som kunde ta över träningen. En förutsättning för att nya verksamhetsgrenar ska slå rot och växa handlar enligt Leif om att kunskap om och intresse för sporten i fråga sprids bland medlemmarna, som kan inspirera och lära andra vad de själva har lärt sig. Så fungerar utbytet mellan åkare i BMX- och skateboardhallen: ungdomarna lär varandra och får instruktioner från elitåkare i 20-25-årsåldern som själva använder hallen. Nästa steg för föreningen är att utbilda egna BMX- och skateboardledare.

Leif Nilsson tror att framtidens ledare i kommunen är mindre ortsbundna och med en öppnare blick mot omvärlden. Han ser hellre att en idrott lever vidare genom samarbeten mellan två orter, än att idrotterna försvinner på båda ställena. En utmaning är att få personer med ledaregenskaper att utbilda sig till ledare. Leif skulle vilja se fler lokalt hållna ledarskapsutbildningar vars form är anpassad till ledarförmågornas vardag. För honom handlar ledarskap inte i första hand om att skapa morgondagens idrottsstjärnor. I stället är ledaren en person som kan hantera utmaningar när de så dyker upp, var sig det handlar om samvaro och roller i gruppen, hälsa, gruppsyck, sociala relationer, ungdomens självbild eller drillande föräldrar.

Leif Nilsson önskar att Heby AIF framöver får fler ledare och en bättre organisation. Arbetet för att nå det målet handlar delvis om att rekrytera ledamöter (däribland ordförande, sekreterare och kassör) till styrelsen som framgångsrikt kan driva föreningen i det informationssamhälle han själv tycker är svårt att navigera i. Föreningens och sektionernas roll och målsättningar behöver förtydligas: Även fast avdelningarna i Heby AIF har gemensam ekonomi, fungerar sektionerna till stor del som egna föreningar med hög grad av självstyre. Sektionernas relativa autonomi kan bidra till en dynamisk organisation, men också innebära svårigheter för föreningen att ha en gemensam vision.

Arbete med ekonomi och administration

Leif vill få tiden och kraften att räcka till för dem som engagerar sig. Förbättra relationen mellan sektionerna inom föreningen. Utveckla strategier för marknadsföring och kommunikation. Samordna vissa administrativa funktioner med andra föreningar. Jämfört med den period Leif tidigare var ordförande, innebär nuvarande uppdrag att han ägnar väsentligt mer tid åt att försöka få intäkter till föreningen och säkerställa att kraven på administrativ kontroll följs. Det arbete som vigs åt ekonomi och administration gör att organisationens kontroll över den finansiella situationen säkerställs, men innebär också att utvecklingen av idrottsgrenarna och föreningens kompetensförsörjning inom andra verksamhetsområden riskerar att bli eftersatt.

Leif Nilsson säger att han inte skulle ha klarat att utföra sitt uppdrag utan kansliets hjälp – föreningens expedierande organ som organisatoriskt finns mellan styrelserna och sektionerna. Heby AIF:s omsättning har ökat från 1,7 till 2,5 miljoner kronor sedan 2013. Leif uppskattar att han avsätter omkring 15 timmar i veckan på att söka nya och behålla befintliga medlemmar, upprätthålla relationen med sponsorer och skriva e-post som syftar till att skapa intresse för föreningens verksamhet bland invånare och företag. Under tidigare decennier anslöt medlemmar nästintill automatiskt till föreningen så länge de bodde i Heby, delvis för att det inte fanns många andra fritidsaktiviteter som konkurrerade om deras intresse. Numera finns fler idrottsföreningar och andra sammanslutningar, inklusive internetforum, som gör att Heby AIF inte längre representerar motsvarande samlade kraft bland ortens ungdomar.

Människor flyttar in med annan utbildningsbakgrund och andra färdigheter än de Hebybor vars liv formades av tegelbruken, vilket kan vara till nytta för föreningens utvecklingspotential och vitalitet. Samtidigt kan faktumet att Heby för många är en ort de främst pendlar till och från innebära att invånarnas referenspunkter till sin livsmiljö differentieras. Därmed kan det kollektiva engagemanget svalna. Utmaningen för Heby AIF ligger därför både i att hålla ihop föreningens sektioner, följa upp och planera den löpande verksamhetens aktiviteter, inventera kompetenser hos medlemmarna och deras familjer och lära känna nya invånare samt få dem att dela sin tid och energi med föreningen.

Heby AIF:s medverkan i Fest i Heby

Heby AIF har varit med i Fest i Heby sedan 2014, när Robbans BMX- & Skatehall invigdes. Sedan några år har föreningen också anordnat Hebyhälsan under evenemanget. Det här året hölls tävlingar i löpning och mountainbike som utgick från Hebys skidstuga och elljusspår. Ett 20-tal löpare respektive 40-tal cyklister hade anmält sig i förväg, men fler tillkom före start. Intresset för Hebyhälsan var ändå märkbart större 2016, när cyklingen och löpningen genomfördes på den nya vägen 56:an mellan Heby och Tärnsjö. Många av de cyklister som deltog i årets mountainbike-lopp hade fått kännedom om tävlingen genom sina klubbar. Deltagarna representerade en geografisk spridning i regionen, men relativt få kände till Fest i Heby. Idrottsföreningen hade inför loppet inte satsat särskilda resurser på någon marknadsföringskampanj.

Däremot har Leif märkt att Fest i Heby bidragit till att ge uppmärksamhet åt BMX- och skateboardhallen. De dagar hallen var öppen under evenemanget fick den som ville åka gratis. Ett 15-tal ungdomar kom per dag, av vilka Leif uppskattade att mer än hälften kom från andra orter än Heby. Leif värdesätter möjligheten för föreningen att genom sina aktiviteter synas i Fest i

Hebys annonsbilaga. I och med att tidningen finns i många hushåll under flera veckor kan föreningen nå nya målgrupper och locka läsare som är intresserade av sportaktiviteter till Fest i Heby.

Leif Nilsson strävar inte efter att låta Fest i Heby bli en mer integrerad del i föreningens verksamhet. Han har svårt att komma på projekt eller inslag som för föreningens del skulle kunna få någon större genomslagskraft under evenemanget. När satsningar görs är det viktigt att föreningen går med vinst. Leif vill inte utmana medlemmarnas förtroende för föreningen genom att introducera nyheter där de finansiella och ideella insatserna är höga, men där antalet besökare kan vara lågt.

Ändå har Leif tankar på hur föreningen under evenemanget skulle kunna anordna kvällsunderhållning med musik, idrottsuppvisning och matservering vid Tegelvallen. Enligt Leif ligger svårigheten med genomförandet av sådana initiativ i att sektionerna till stor del bedriver sin egen verksamhet och att deras vilja och kapacitet inom ramen för nuvarande situation inte är tillräckligt stark för att rikta om resurserna på det sätt som skulle krävas. Leif tror att föreningen skulle kunna bli bättre på att tillvarata de olika förmågor sektorerna besitter om dialogen förbättrades mellan dem och mer uppmärksamhet riktades åt fler grenar än framför allt fotbollen.

Heby AIF:s gemensamma fokus riktas inför och under sommaren särskilt mot Hebys karneval i augusti. Arrangemanget utgör en viktig inkomstkälla för föreningen. Varje sektion har tilldelats uppgifter för att bidra till karnevalens innehåll och form. Enligt Leif är Karnevalen i Heby en tradition som är väl inarbetad hos föreningen. Upplägget är likartat mellan åren. Även om Leif inte upplever att Fest i Heby har någon märkbar betydelse för idrottsföreningens verksamhet, uppskattar han att evenemanget ger utrymme för kreativa personer att dela med sig av sådant de brinner för. Sammanhållningen inom kommunen stärks sannolikt av att småorter får spira och aktiviteter sker utspjutt. Uppvisandet av sådant som annorlunda trädgårdar och innovativa affärsidéer under Fest i Heby kan inspirera andra att skilja sig från strömmen. När fler utbyten sker mellan människor, skapas möjligheter för kommunen att attrahera nya sponsorer och investerare – något Leif Nilsson välkomnar.

Hep Stars uppträder på Skogsvallen. Foto: Gustav Broms

Skogsvallen

Hans Forsberg tror på en framtid för Skogsvallen – Östervålas folkpark. För Hans, som sedan 2007 är Skogsvallens parkchef, representerar folkparkerna en viktig del av svensk kulturhistoria. Skogsvallen drivs av Östervåla Idrottsförening (ÖIF), Heby kommuns största förening med cirka 1 000 medlemmar. På Skogsvallen anordnar föreningen numera fester med kända artister 4-5 gånger under en säsong. Därtill hyrs Skogsvallen ut privat för olika ändamål, har skolklasser friluftsdagar vid parken, arrangeras mässor och spelas fotboll på området fotbollsplan. Det finansiella överskott föreningen erhåller från Skogsvallen delas mellan sektionerna och deras ungdomslag efter säsongens slut. Ambitionen hos Östervåla IF:s företrädare är att Skogsvallen ska vara en plats för social anknytning, underhållning, identifiering med Östervåla och annat som är av intresse för människor i närområdet. För idrottsföreningen är Skogsvallen dessutom en viktig inkomstkälla. Hans vill bevara vad han anser vara en kulturskatt som människor under decennier har samlats kring, där ungdomar fostrats i en kultur av samhällsengagemang.

Östervåla

I hela Östervåla bor omkring 3 000 invånare. Härifrån är det cirka 4 mil till Heby i sydlig riktning, 6,5 mil till Uppsala, 8,5 mil till Gävle och 9,5 mil till Västerås. Östervåla är en ort med aktivt föreningsliv, hantverkstradition, sociala nätverk och en entreprenörsanda som präglas av god sammanhållning. Utvecklingsarbetet i bygden leds av Östervåla Utvecklingsråd, som består av många aktiva arbetsgrupper. I samhället har också den frikyrkliga verksamheten haft ett starkt fäste. Vid sidan av den frireligiösa närvaron har idrottsföreningen spelat en viktig roll för hur befolkningens sociala tillhörighet formats. Vad gäller Skogsvallen har Hans träffat många människor som vittnat om hur dansen, underhållningen, fotbollsmatcherna och andra aktiviteter gett lokalinvånare möjlighet att träffas och dela med sig av sitt vardagsliv, utbyta idéer och skapa förtroenden.

Orten omtalas för sin särskilda anda som innefattar hur företag har haft nära samarbeten med lokala entreprenörer och hantverkare, men också på vilket sätt invånarna hållit ihop och hjälpt varandra. Hans har delat tillvaron med människor som velat utveckla sin bygd, trots på samhällets förmåga att växa och satsat på kompetensförsörjning inom vissa näringslivssektorer såsom snickeri, byggnation, konstruktion och industriell tillverkning.

Historiskt har lantbruket varit en viktig försörjningskälla för Östervålas invånare. Hans beskriver ett samhälle där nya affärsverksamheter regelbundet startas, men också hur familjeföretag drivs vidare av nya generationer. En viktig näringslivsgren har varit trävaruindustrin: Östervåla har gjort sig känd för sin tillverkning av stolar och andra möbler – en företagsinriktning som härstammar från hur lantbrukare sökte möjligheter att vintertid utöka inkomstkällorna från sina markinnehav. Tåtortens 200-åriga historia av möbeltillverkning finns bevarad på Östervåla möbelmuseum, som drivs av Östervåla hembygdsförening. Östervåla är för många ett exempel på hur ett historiskt arv har förenats med satsningar på framtiden. Människor har utifrån den hantverksmässiga möbeltillverkningen sökt nya vägar för att tillvarata gammal kunskap och skapa nya verksamheter på en liten ort.

Enligt Hans Forsberg har familjeföretagen haft samma grundinställning till sin verksamhet som Östervålas tongivande föreningar: Bygden ska ha nytta av att företaget går bra och genomför satsningar. Företag som lastbilstillbehörstillverkaren Zetterbergs och byggbolaget Bygg-Sven har i hög grad anställt och anlitat personer från orten för att stärka uppbyggnaden av eftersökta kompetenser, utvecklandet av nya affärsmöjligheter och värnandet om sitt anseende med avseende på kvaliteten i produkterna och utförandet av tjänster. En grundtanke hos dessa företag har varit att utveckla sin affärsidé utifrån långsiktiga spelregler för hur ekonomisk avkastning ska uppnås i linje med bygdens sociala och kulturella anda. På så sätt har företagen både fått en stark position på marknaden och hög trovärdighet i närområdet.

Skogsvallens historia

Hans upplever hur kraften i folkparken kommer tillbaka. Under slutet av 90-talet och början av 00-talet märktes i Östervåla, liksom på andra platser, hur Skogsvallens besökstryck sjönk. Fler fester började anordnas i städer, där arrangörerna kunde locka med kända artister till en relativt låg kostnad. Hans erfarenhet är att konkurrensen om medborgarens uppmärksamhet successivt har tilltagit. Folkparkernas kostnader för att synas och ha råd att boka artister har ökat. Landets

festival- och utomhusunderhållningssäsong har intensifierats, då många fester anordnas på kort tid. Utbudet av aktiviteter som medborgaren kan ägna sig åt har under senare tid förändrats, inte minst till följd av digitaliseringens och globaliseringens acceleration. Invånaren kan odla specialintressen som inte är kopplade till den fysiska omgivningen eller människor runtomkring. Kanske handlar folkparkens återkomst som Hans tycker sig märka om längtan bland invånarna efter att skapa sociala gemenskaper vars referensram består av en specifik miljö och delad igenkänning.

Aktiviteternas omfattning på Skogsvallen är trots allt märkbart mindre än under folkparkens storhetstid från 60-talet fram till 90-talet, när 3 000-5 000 besökare kunde komma till en konsert. Det var inte ovanligt att mer än 20 festarrangemang hölls under ett år. Hans minns familjesöndagarna på Skogsvallen under 80- och 90-talet när olika föreningar arrangerade sådant som hund- och hästuppvisning, scoutmöten, utställningar med bilar och motorcyklar och gymnastikuppträdanden, eller när Räddningstjänsten Sala-Heby upplyste människor om säkerhet, beredskap och ageranden i nödsituationer. För svenska och internationella artister inom vissa genrer hade Skogsvallen under en del av sin historia likvärdig status som Gröna Lund i Stockholm och Liseberg i Göteborg.

Inom Östervåla IF har det under Skogsvallens historia funnits engagerad personal och drivande ledare som haft förmåga och vilja att med föreningen i ryggen och genom sina nätverk skapa en tillräckligt sammanhållen och målinriktad organisation för att kunna boka välkända artister och locka en tillräckligt stor publik. För artister och deras medhjälpare har det varit tydligt vad de har kunnat förvänta sig under besöket. Skogsvallen har varit en samlingsplats dels för lokalbor, men även besökare från andra delar av Uppland, Västmanland, Gästrikland och Dalarna. Ryktet hölls levande under 1900-talet att hit kom dansband och pop- och rockartister som var värda en längre utflykt. Här har många äktenskap inletts och en del brustit.

Hans Forsberg började arbeta på Skogsvallen 1965, när han var 15 år. Som ung spelade han fotboll i Östervåla IF:s A-lag. En naturlig följd för honom och andra ungdomar som ingick i föreningen var att hjälpa till på Skogsvallen. Hans sålde lotter, målade, krattade och städade, hade uppsikt över skjutbanan och delade ut pilar till kunder vid pilkastningen. En del av dåtidens spår finns kvar, däribland korvkiosken och serveringsområdet. Östervåla IF, som bildades 1926, köpte marken där Skogsvallen ligger och öppnade parken 1935. Föreningen invigde fotbollsplanen och startade dansbana, som de såg till att hålla öppen regelbundet. Här utvecklades ledarskap – inte bara sådant som krävs för att leda ungdomar genom träningar och tävlingar – utan också insatser vilka har påverkat medlemmarnas engagemang i gemensamma ändamål och föreningens relationer med andra organisationer, näringslivet och kommunen. Föreningens aktiviteter relaterade till Skogsvallen har också gjutit tilliten mellan ordsborna, som varit en grund till Östervålas entreprenörskap. Hans upplever att många ungdomar i Östervåla IF ännu ser det som en del av föreningsmedlemskapet att hjälpa till på Skogsvallen och vara med och finansiera den egna verksamheten.

Östervåla IF:s samverkan med företag

Östervåla IF har vid sidan av aktivitetsinriktade stöd från Heby kommun inte fått några kommunala bidrag för att driva Skogsvallen. Samtidigt har underhållningen och upprustningen av parken sedan 2007, när Hans Forsberg blev parkchef, motsvarat kostnader på flera miljoner

kronor. Föreningen klarar sin ekonomi tack vare de nära kontakterna med företagare och hantverkare. På Skogsvallen har bland andra rörmokare, snickare, elektriker, grävmaskinister och målare satt avtryck utan att ta betalt. Ett nytt kök värt 50 000 kronor har donerats av ett företag i Tärnsjö. För några år sedan erbjöd sig ett företag i Harbo att dränera marken runt scenen med hjälp av tre traktorer. Lokala entreprenörer har också sponsrat föreningen med installationen av och materialet till områdets elektricitet. Hans menar att samarbetet med omgivningens företag handlar om givande och tagande: När Östervåla IF får sponsring från ett företag i form av material, arbetskraft, pengar, maskiner eller utrustning, kan föreningen i gengäld ställa upp med ungdomar som gör en arbetsinsats (till exempel dela ut flygblad) för sponsorns räkning.

Hans Forsberg försöker se till att en gång om året ha en tillställning på Skogsvallen för hantverkare och företagare på orten, som då bjuds på middag och musikunderhållning. Kontakterna Hans har med näringslivet i omgivningen sträcker sig tillbaka till tiden när han var områdeschef för Sala Sparbank. Han hade en utåtriktad tjänst och anordnade bland annat företagsluncher, där även politiskt tillsatta kommunföreträdare deltog. Hans hade kännedom om när nya företag startades i närområdet och bjöd in dem till företagsluncherna, där de fick berätta om sin verksamhet. När han träffade företagare i olika sammanhang tog han ofta chansen att berätta om Skogsvallen och dess värden. Östervåla IF tillhör också de föreningar inom Heby och Sala kommun som flera gånger har fått bidrag från Sala Sparbank, vars överskott går till att skapa växtkraft i kommunernas bygder. Idrottsföreningen har använt finansieringen från sparbanken till investeringar i anläggningar och inköp av material till sektionerna.

I princip samtliga Östervålas småföretagare har besökt Skogsvallens tillställningar. För Hans Forsberg handlar relationen mellan föreningen och ortens företagare om en ömsesidig förståelse för den enes förutsättningar att ställa upp för den andre. Föreningsföreträdaren behöver ta hänsyn till småföretagarens ofta krävande och arbetsintensiva vardag inför förfrågningar som har med sponsring, resursdelning eller andra stödjande insatser att göra. Hans undviker till exempel förhandlingssituationer med företag som bottnar i jämförelser med konkurrentens benägenhet att tillgodose föreningens behov. Sådana överläggningar skulle skada föreningens anseende och långsiktiga relationer med omgivande samhällsaktörer. Hans tillhör dem i föreningen som har en vardaglig kontakt med sponsorer inom närområdet. De delar oftast en gemensam känsla för bygden. Skogsvallen har länge varit en hörnsten i Östervålas bygdegemenskap. Det värdet är viktigt att vårda.

Östervåla IF:s arbete med Skogsvallen

Östervåla IF:s förmåga att sköta Skogsvallen handlar enligt Hans även om hur arbetsgrupper med egna ansvarsområden och uppgifter har skapats. I föreningen finns nyckelpersoner som organiserar bemanningen av personal vilka bland annat har till uppgift att boka artister, beställa dryck och mat, sälja korv och andra förtäringar, agera parkeringsvakt, ta betalt vid entrén, servera gäster och städa utrymmen. Föreningens nyckelpersoner ser med andra ord till att det utspridda engagemanget konkretiseras i handlingar som ger resultat.

Finansiellt bidrar Skogsvallens festtillfällen också till Östervålas och närområdets lokala ekonomi: Parkbesökarna tankar bilen inför hemresan från konserten, handlar middagsmat i en lokal butik inför evenemanget, köper pizza, fikar på ett café, upptäcker utflyktsmål i omgivningen som de senare besöker och vid tillfället passar på att besöka en restaurang i

närheten, eller återkommer av andra skäl.

Hans Forsberg menar att om Östervåla har en livaktig företagsverksamhet som skapar arbetstillfällen och bidrar till intäkter för kommunen, uppvisar god samhällsservice genom den offentliga sektorn och föreningslivet, erbjuder ett inkluderande socialt och kulturellt sammanhang genom exempelvis Skogsvallen och skapar intresse hos människor att flytta hit, innebär det att Heby kommun i sin helhet stärks. Ortens utveckling får enligt Hans kraft av att olika slags samhällsaktörer håller sig i framkanten av samtiden genom att träffas, hålla varandra uppdaterade om relevant information och agera på ett sätt som ger upphov till synergieffekter när samverkande och samordnande verksamheter sker.

I samband med ett av festtillfällena kan mer än 50 personer arbeta ideellt: ungdomar och vuxna som tillhör någon av föreningens idrottsgrenar. En kväll har föreningens ishockeysektion ansvar för, vid ett annat tillfälle sektionen för gymnastik, fotboll eller skidor. Samtidigt som intäkterna från Skogsvallen utgör en viktig inkomstkälla för sektionerna, innebär satsningarna på säsongens festtillfällen ekonomiska risker för föreningen. En artist kan tvingas ställa in, regnet kan väntas slå ner eller något annat oväntat kan inträffa. Skulle förlusten i föreningens kassa bli tillräckligt stor kan ungdomar och idrottsledare i värsta fall tvingas ställa in träningsläger eller avstå från att köpa nya matchdräkter. Därför finns ett starkt incitament hos föreningens medlemmar att Skogsvallen går med vinst.

Vid sidan av Skogsvallens ekonomiska och sociala betydelse för Östervåla IF och aktörer inom föreningens kontaktnät är folkparken laddad med symboliska värden. Skogsvallen kan ge upphov till föreställningar om närområdet som attraktivt, trivsamt, händelserikt och innehållande en kulturhistoria som väcker minnen och skapar utrymme för sociala relationer sammanvävda med platsen. Idrottssektionernas insatser för Skogsvallen ger ungdomar en tidig erfarenhet av att känna sig behövda och ingå i ett sammanhang vars innehåll och mål ger dem mening. Hans märker hur en del av de personer som har vuxit upp i samhället och senare flyttar någon annanstans återvänder när de bildar familj. Här kan de köpa hus till ett jämförelsevis lågt pris och erbjuda sina barn en trygg uppväxtmiljö, samtidigt som de återknyter sina liv till ett igenkännbart sammanhang.

I sin marknadsföring använder de aktiva krafterna bakom Skogsvallen särskilt sociala medier som Facebook när de ska uppmärksamma ett event. Även annonsering i tidningar, affischering och annan tryckt reklam utgör kommunikationskanaler för Skogsvallen. Föreningens hemsida är också en viktig förmedling av mer övergripande information om Skogsvallen och Östervåla IF. Hans framhåller därtill betydelsen av att föreningens företrädare både inom och utanför idrotten är ambassadörer för Skogsvallen och pratar om parken med olika människor. Skogsvallen har genom tiderna varit ett av Heby kommuns största varumärken och är ett välkänt namn bland invånarna, åtminstone de äldre medborgarna. Föreningen kan därför i sin marknadsföring dra fördel av den relation många människor har till Skogsvallen, samtidigt som verksamheten behöver fortsätta utvecklas för att nya målgrupper ska nås och folkparken vara ett intressant besöksmål.

Föreningen försöker minimera de negativa effekterna av oväntade händelser genom noggrann planering och ekonomisk kontroll. Idrottssektionerna får redan i februari eller mars reda på vilket evenemang de har ansvar för, efter att programmet färdigställs av festkommittén. Därefter kan

organiseringen inledas kring marknadsföring, kommunikation och de arbetsuppgifter sektionerna har tilldelats. Festkommittén bokar sommarsäsongens artister redan under hösten föregående år för att kunna få med kända namn i programmet. Efter sommarsäsongen utvärderar kommittén vad som fungerade bra och kan göras bättre till nästa säsong. Hans understryker att föreningen inte får fastna i bilden av hur en säsong har varit och sluta anstränga sig för att åstadkomma förbättringar.

Hans Forsbergs engagemang i Östervåla IF

Ett skäl till att Hans har vikt en stor del av sitt liv åt Östervåla IF är att organisationen för honom representerar ett sammanhang där ledare kan låta ungdomar delta på lika villkor i hälsofrämjande och socialt samt personligt utvecklande aktiviteter. Föreningen ska ge ungdomsledare stöd att utveckla sitt ledarskap och ungdomarnas laganda. Hans strävan är att idrottsledarna ska få ägna tid och kraft just åt att leda ungdomar inom idrottskulturen, medan föreningens kansli tillsammans med styrelsen och personer som har särskilt tilldelat ansvar sköter de administrativa uppgifterna.

Hans ser Östervåla IF som en del av sin hembygd. Han har dragit fördel av sin förmåga att få saker att hända och sina erfarenheter från anställningar både på offentliga och kommersiellt drivna arbetsplatser, vilket har gett honom ett värdefullt kontaktnät och kunskapsunderlag om bland annat myndighetsföreskrifter och hur större projekt kan drivas framgångsrikt. Som exempel har Hans varit projektledare för byggandet av idrottsplatsen Lundavallen i Östervåla. Hans har fungerat som spindeln i nätet inom föreningen och haft lika lätt att kommunicera med lokala hantverkare som företrädare i kommunfullmäktige. I Hans arbetsuppgifter som parkchef ingår att söka bidrag, hålla sig uppdaterad på vilka regler och tidpunkter som gäller för föreningsstöd och ha en god relation med finansiärer.

Hans Forsberg har en historia som idrottsledare framför allt inom Östervåla IF:s sektion för fotboll, men också ishockey och skidor. Han har även varit ordförande för fotbollssektionen. Under bortåt ett kvarts sekel anordnade Hans julshower på Fokus Bio i Östervåla för föreningens räkning och i över 40 år skrev han kontrakt med företag och tog in matchbollar till Östervåla IF:s dam- och herrlag. Hans förhoppning om att folkparksandan ska leva vidare genom ställen som Skogsvallen handlar om att ge liv åt en plats där familjer, vänner och bekanta i närområdet kan träffas, umgås och uppleva underhållning tillsammans och invånarna lär sig bli engagerade samhällsmedborgare.

Genom åren har Hans kommunicerat med personer på Heby kommun när han som ordförande för fotbollssektionen sökt bidrag till föreningens verksamhet. Hans erfarenhet är att relationen med kommunföreträdare – både politiker och tjänstepersoner – överlag har genomsträvt av förtroende, uppskattning och stödjande insatser. Samtidigt finns hos många Östervålabor uppfattningen att Heby kommun främst riktar resurser mot kommunens södra delar och att invånarna här i högre grad får ”klara sig själva”. Hans framhåller dock att kommunföreträdare ofta kommer till Skogsvallen vid särskilda tillställningar. Vill han eller någon annan från Östervåla IF träffa en person på Heby kommun som har mandat att fatta beslut inom deras intresseområde är det ofta möjligt att åstadkomma. För Östervåla IF är det av betydelse att kommunen söker ha täta kontakter med representanter för föreningslivet och följer civilsamhällets utveckling. Hans skulle trots allt önska att Heby kommun ökade sitt ekonomiska stöd till Skogsvallens verksamhet –

särskilt nöjesmuseet som föreningen har skapat från dokumenterat populärkulturhistoriskt material. Här visualiseras och berättas om delar av svensk kulturhistoria som Hans menar bör föras vidare till kommande generationer. Nöjesmuseet ger glimtar ur decennier av artistframträdanden, men också ett sammanhang där lokalsamhällets växtkraft och en del av kommunens kapitalförsörjning har slagit rot.

Skogsvallens medverkan i Fest i Heby

Skogsvallen har varit en del av Fest i Heby sedan nöjesmuseet invigdes 2015. Hans tror att Skogsvallens medverkan i Fest i Heby innebär högre besökssiffror totalt sett under evenemanget än om folkparken hade varit stängd, eftersom många av deras gäster främst vill uppleva en specifik konsert och inte nödvändigtvis ta del av programmets innehåll i stort. Genom sitt utbud ger Skogsvallen en kontrast till mycket av Fest i Hebys övriga utbud: Mötet mellan arrangörerna, artisterna och publiken vittnar om ett komplement till de lokala företeelsernas utspridning under festveckan.

Skogsvallen lockar med andra ord besökare som annars sannolikt inte skulle delta i Fest i Heby. Samtidigt finns en risk med detta faktum: Skogsvallens festtillfällen kan i jämförelse uppfattas vara av sådan omfattning bland andra arrangörer att deras egna evenemang upplevs hamna i skuggan. Hans förhoppning och inställning är ändå att evenemanget också framöver ska ge utrymme för olika arrangörer att agera kompletterande i förhållande till varandra. Själv försöker han stimulera synergieffekter bland annat genom att erbjuda föreningar, mindre företag och hantverkare att ha marknadsstånd på Skogsvallen under deras tillställningar. För honom är det viktigt att Östervåla IF och andra arrangörer är måna om att föra en förtroendefull dialog och informera varandra när de ämnar ha en viss aktivitet och huruvida det kan vara meningsfullt att samordna element av särskilda arrangemang, för att mångfalden av aktörer ska kunna bestå.

För Östervåla IF:s del har inte Fest i Heby någon tydlig inverkan på föreningens omsättning eller hur de organiserar sitt arbete. Skogsvallens besöksantal är i första hand ett gensvar på vilken artist som uppträder. Även om föreningen drar nytta av den extra mediala uppmärksamhet deras konserter får genom Fest i Heby, menar Hans Forsberg att Skogsvallens varumärke redan är etablerat bland den målgrupp (åtminstone inom pendlingsavstånd) som uppskattar folkparkens inramning av musik och underhållning. Mer märkbart är evenemanget i Östervåla som samhälle, särskilt vad gäller hur invånare planerar och sinsemellan diskuterar rutter de vill göra till platser inom kommunen.

Enligt Hans ger evenemanget för Östervålas del invånarna möjlighet att visa upp sina förmågor och tillgångar, särskilt för människor som annars inte skulle ha kommit till orten. För honom kännetecknar Fest i Heby framför allt inflödet av människor utifrån och den blandning medarrangörerna utgör. Under evenemanget får personer som är kunniga inom olika områden stiga fram och bli en del av Heby kommuns karta över tillgångar. Deltagarna personifierar på så sätt berättelser om kommunens mervärden. För arrangörerna ger också Fest i Heby dem möjlighet att växa: Initiativ som börjar med att någon visar ett hantverk, en trädgård eller lokala produkter på en hembygdsgård kan leda till att affärsverksamheter utvecklas från evenemangets flöde av människor, idéer, kunskaper, kontakter (inklusive möjliga samarbetspartners) samt fysiska och finansiella resurser.

Hans poängterar att tillställningen är en folklig rörelse i demokratisk anda: Både små och stora aktörer som vill visa upp något under evenemanget har formellt lika möjligheter att delta och kommunicera sitt bidrag till de potentiella besökarna. Fest i Heby ger människor ett forum där de kan dra nytta av varandra på ett sätt som många annars kanske inte hade insett varit möjligt. Evenemanget öppnar nya gemenskaper för bofasta och besökare att kliva in i.

Arrangemanget ger dessutom kommunens företrädare en påminnelse om vilka samhällskrafter orterna innehåller. Hans Forsbergs rekommendation till Heby kommun är att fortsätta utveckla sätt att dokumentera, samla och sprida erfarenheter och kunskaper som ryms inom Fest i Hebys koncept. Uppgifter om besöksantal, upplevelser av evenemanget på olika orter, branschrepresentation och hur aktörers delaktighet hänger ihop med faktorer som bostadsort, ålder, kön och bakgrund kan ge de redan etablerade medarrangörerna fastare mark att stå på och nya deltagare en klarare utgångspunkt. För kommunen kan en mer systematiserad informationshantering ge vägledning i vilka framtida insatser som är önskvärda för att hålla ihop och utveckla Fest i Heby samt på vilket sätt evenemanget kan ingå i olika marknadsföringssammanhang.

Frågor som kan ställas för att utveckla Fest i Heby är vilka för- och nackdelar nuvarande sätt att organisera evenemanget innebär, om det finns någon gräns för hur stort arrangemanget bör vara och hur den i så fall kan identifieras, på vilket sätt arrangörer och kommunens företrädare på bästa sätt kan hjälpa varandra att synas och stödjas, hur de medverkandes aktiviteter kan utvecklas, vad som händer med de medverkandes engagemang efter att Fest i Heby är slut och vilka pusselbitar i evenemanget som är särskilt viktiga att ta fasta på för att stärka kommunens sammanhållning internt och position externt.

Genom konsekvent uppföljning och spridning av erfarenheter från orterna där Fest i Heby pågår kan kommunen få ett välunderbyggt underlag till vad de ska berätta om sina områden för att locka fler människor att komma på besök eller söka boende. Fest i Heby kan sägas representera en miniversion av livet i Heby kommun genom hur aktiviteternas sammanhang innehåller exempel på bygg- och markprojekt, infrastruktursatsningar, landsbygdsutveckling, olika sätt att leva och relationen mellan kommunen, näringslivet och föreningslivet.

Efter festen

De verksamheter som har beskrivits visar bland annat hur över tid materialiserade, erfarenhetsbaserade eller historiska resurser används på nya sätt. I flera fall har kapital såsom tidsutsträckta kunskaper, erfarenheter av specifika praktiker och fysiska tillgångar (exempelvis byggnader och mark) använts för att skapa rum där utrymme ges åt nya upplevelser av en plats, kontext eller företeelse.

Heby tegelbruksmuseum gestaltar tegelbrukens historia i Heby, men skapar samtidigt nya gemenskaper genom sin funktion som kulturinstitution och social mötesplats. Genom museet konkretiseras en del av Hebys historia och får invånarna anledning att reflektera över sin identifikation med samhället. Materialet som visas om tegelbruken handlar dels om en lokal, historisk företeelse, men representerar även en arbetskultur och ett material som spridits och numera ingår i den samtida diskursen om hållbart byggande.

Hårsbäcks Bed & Breakfast och loppis är ett exempel på hur en släktgård, som tidigare varit ett lantbruk, förvaltar och uttrycker en personlig historia. Karin Serrander, personen bakom företaget, hämtar koncept ur en dåtid och åskådliggör kontraster till det urbana livet på ett sätt som skänker igenkänning, rofylldhet och trygghet hos kunden. Hon låter besökaren kliva in i en plats där lantbrukets rutiner fram tills nyligen var vardag, men som nu laddas med föreställningar om rekreation och naturlighet.

Leif Lindh har, i likhet med Karin Serrander, tillvaratagit tillgången till en befintlig resurs – sin familjegård – för att genom Gårdsjö Älgpark paketera den fascination älgar väcker hos många. Han har utvecklat sin affärsidé i en landsbygdsmiljö på ett sätt som för stadsbor och internationella gäster blir en minnesvärd upplevelse, just för att mötet med älgarna och Leif omgärdas av både underhållning, annorlundahet och autenticitet. Företagets framgång handlar delvis om hur känslan av icke konstruerade element – älgarna, omgivningen och Leifs närvaro – ramar in i en specifik företagsidé.

Yogaladan har också den uppstått ur historiskt platsbestämda resurser. Den har fått sin särprägel genom två personer, Sonia och Leonidas Padazakos, som med omsorg och vissa principer till vilket liv de vill leva, renoverat byggnaderna på en gård i dialog med tidigare generationers gårdsägare och fascinationen för deras nedlagda arbete. De har gett uttryck för ett grundlagt intresse för hantverksmässighet och önskan om att sätta personliga, kreativa avtryck i den egna livsmiljön. Yogan har, utöver att vara en träningsform, blivit ett sätt för Sonia att skapa samvaro med olika slags människor och vidga sitt och andras sociala nätverk.

Både Lindh, Serrander och Padazakos har på olika sätt omformat gårdar där lantbruksbaserad produktion har skett till upplevelsebaserade platser. Lantbrukets produktionsmedel (naturresurser, teknologi och organisering av arbete) blir en kuliss till berättelsen om vad de har åstadkommit. Deras framställning består av en förmåga att visa både hur de ingår i en tradition som kan förnimmas av den på plats och en idé vars attraktionskraft härrör från innovativa sätt att skapa livsrum som är inbjudande för olika slags människor.

Vittinge församlings personal och företrädare i kyrkorådet har under de senaste åren delvis förändrat organiseringen av verksamheten. Personalen har till exempel tilldelats ett större ansvar för att sköta församlingens dagliga verksamhet. De har vidgat formerna för vad församlingens aktiviteter uttrycker och innehåller. Församlingens företrädare har genom aktivt utnyttjande av både sociala medier och andra kommunikationsmedel, en idédriven och sammanhållen personalgrupp som känt förtroende från sin ledning och strävan efter att behålla och nå nya medlemmar, sökt skapa en avspänd relation mellan samhällsinvånaren och kyrkan. Syftet med församlingens sätt att ta nya grepp om hur de förmedlar sitt budskap och skapar samvaro, har huvudsakligen varit att låta kyrkans verksamhet komma närmare medlemmarnas vardag. Vittinge församling har visat hur kristna värden på ett särpräglat sätt kan sammanflätas med inslag av nöje, samhällsinformation och socialt meningsfulla miljöer för såväl yngre som äldre medborgare. Personalen har visat att kyrkans budskap kan få näring inte bara i själva andakten, utan även genom utåtriktade handlingar som ger upphov till gemenskap och samverkan.

Heby AIF vilar på en relativt lång historia. Idrottsföreningens ledarskap och rekryteringsformer har reproducerats över generationer inom sektionerna. Samtidigt har nya idrottsformer uppstått på senare tid: Robbans BMX- och Skatehall. Därigenom hittar nya målgrupper till föreningen och breddas Heby AIF:s kontaktnät. Även fast Heby AIF bereder ny mark för idrottsinriktningar, verksamhetsinnehåll och samarbeten med andra samhällsaktörer, finns inom organisationen väl inarbetade och återkommande inslag, såsom Karnevalen i Heby och hur medlemmarna samarbetar med eller söker sponsring från handlare och andra företag. Heby AIF:s långvariga närvaro i Heby har gett föreningen stabilitet. Samtidigt menar Leif Nilsson, föreningens ordförande, att Heby AIF för sin utvecklings skull bättre behöver samordna sektionernas verksamhet och nyttja tillgången till den blandning av invånare som har uppstått i och med de senaste årens inflyttning.

Folkparken Skogsvallen blottlägger en anda i Östervåla som hos samhällsmedborgarna präglas av viljan att dela resurser, arbetsinsatser, information och kulturell igenkänning. Här finns en tradition av hantverk, entreprenörskap, aktivt föreningsliv, sociala nätverk och familjeföretagande kring vissa näringar, som inte sällan baseras på gamla kunskaper vilka har gett upphov till nya verksamheter. Östervåla IF som driver Skogsvallen, har länge hämtat en betydande del av sina intäkter från folkparkens evenemang. Genom denna kulturhistoriska plats socialiseras idrottande ungdomar in i en gemenskap och känsla för bygden. För Östervåla fortsätter Skogsvallen att vara ett viktigt socialt och kulturellt kitt för samhället, även om folkparkens aktiviteter numera sker i mindre omfattning än för några decennier sedan.

Genom särskilda nyckelpersoner inom föreningen, en välfungerande organisation och en historiskt nära relation mellan småföretagare och föreningar, har Östervåla IF fortsatt locka besökare till Skogsvallens konserter och tillställningar. Idrottsföreningen har fått ekonomin att fungera tack vare betydande ideella insatser bland föreningsmedlemmar, sponsring och ett ömsesidigt givande och tagande i förhållande till olika aktörer inom den kommersiella och ideella sektorn. Hans Forsberg, Skogsvallens parkchef, poängterar vikten av att upprätthålla sociala kontakter med personer och aktörer som är måna om Östervålas utveckling. Hans har själv varit en nyckelperson för Östervåla IF och Skogsvallen, genom de kontakter och den kompetens han har utvecklat under sitt arbetsliv. Han framhäver hur ett känt varumärke – Skogsvallen – nyttjas av föreningen för att vid sidan av att skapa sociokulturell gemenskap dels använda och stärka sina

sociala och ekonomiska resurser, men också synliggöra andra aktörer i ett för dem attraktivt sammanhang.

Nycklar till hur verksamheterna har utvecklats

Det finns ett antal faktorer som är relevanta för att förstå hur de beskrivna verksamheterna har utvecklats. Det handlar som nämnt i många fall om hur befintliga eller över tid producerade resurser används på nya sätt. En korrespondens finns ofta mellan den beskrivna aktören och vad ens familj tidigare har ägnat sig åt, eller hur den nuvarande verksamheten blir en fortsättning på, alternativt kontrast till, tidigare livserfarenheter och vilket nätverk som därigenom har utvecklats. Med andra ord: Hur de beskrivna människorna agerar och på vilket sätt den ena händelsen leder till en annan, behöver förstås inte bara i förhållande till den nuvarande situationen, utan också utifrån vilka tillgångar (inklusive kompetenser och kontaktnät) de sedan tidigare har och i vilken utsträckning omgivningens symboliska, sociala, kulturella och fysiska innebörd driver deras verksamhet i en specifik riktning.

Verksamheternas uttryck är på så vis en följd både av vad aktörerna själva vill, vad de representerar i (en historisk och samtida) relation till sig själva och andra samt hur den sociala och naturgivna omgivningen tillåter eller begränsar dem att agera på ett visst sätt. I den meningen kan de landsbygdsrelaterade entreprenörskap och organisationer som beskrivs i flera fall sägas vara en relationell företeelse mellan plats och person: Den tjänst, upplevelse eller produkt företagaren eller organisationsföreträdaren erbjuder får till stor del sitt värde från en större berättelse och en längre meningsbärande historia om vilken specifik personlig eller samhällsrelaterad situation personen/gruppen ingår i.

En annan viktig aspekt är att företagen och föreningarna i flera fall har en multifunktionell inriktning: Det huvudsakliga konceptet verksamheten kan identifieras med omgärdas av andra, sammankopplade, aktiviteter. Ett sätt att förstå detta är att ta hänsyn till den tid det kan ta besökaren eller kunden att ta sig till verksamheten. Om det krävs en längre tidssekvens för kunden eller besökaren att besöka den specifika upplevelserelaterade platsen, ökar risken att personen som tillhör målgruppen väljer att ägna sig åt en annan aktivitet. Därför behöver företaget eller föreningen i sin kommunikation övertyga om värdet av att befinna sig där ”vardagslivet” verkar avlägset och/eller få personen att vilja dröja sig kvar längre på platsen och fylla tiden med flera meningsbringande inslag.

En konsekvens av att verksamheten framställs som att den kan upplevas ur flera dimensioner är att budskapet sannolikt riktas mot mer än en målgrupp. För företaget eller föreningen innebär också den multifunktionella inramningen att de har flera ekonomiska ben att stå på och att den ena verksamhetsgrenen kan generera värde till en annan gren – vilket sammantaget ger upphov till mervärden.

Personerna i rapporten har gett uttryck åt ett engagemang som vilar på personliga värderingar och intressen, vilka har slagit rot innan dess individernas roll i den aktuella verksamheten manifesterades. På så sätt behöver verksamheterna förstås som över tid utvecklade företeelser, förankrade i egna övertygelser. Därför är det i flera fall inte möjligt att särskilja verksamhetens karaktär från en eller flera nyckelpersoners medverkan.

En ytterligare infallsvinkel värd att nämna är hur flera aktörer hellre än att tala om konkurrens, understryker hur deras och andras verksamheter kan fungera kompletterande i förhållande till varandra. Bilden växer fram av hur aktörer anser sig få mer tillbaka än vad de ger när de marknadsför andra, utbyter idéer, kunskaper och erfarenheter, delar på sociala, materiella, finansiella och kompetensmässiga kapital, organiserar värdeskapande insatser för andras skull och låter samhällsaktörer delta i deras tillställningar. Initiativ till samverkande insatser är i flera en ekonomisk nödvändighet, men också ett sätt att utveckla socioekonomiskt betydelsefulla relationer i miljöer där det för många aktörer kan framstå som mindre rationellt att försöka tillägna sig kapital genom finansiell ackumulation och mer logiskt att bygga relationer på tanken om reciprocitet och utbyten av resurser.

I samband med att de geografiska avstånden ofta är större mellan de beskrivna företagen/föreningarna i relation till kund/besökare än i en stadsmiljö, behöver verksamhetens företrädare inte sällan finna lösningar för att överbrygga den fysiska distansen. I en relativt ”gles” miljö blir det viktigt att göra avtryck i indirekta sammanhang – inte minst när verksamhetens värde ska upplevas på plats, eftersom aktören kan ha svårt att nå den potentiella besökaren eller kunden genom direktkontakt. Det sker dels genom att aktören söker skapa digital närvaro hos potentiella målgrupper, men framför allt ”plantera” sin idé eller särart hos aktörer de på något sätt delar intressen med. Vägar som leder till företaget eller föreningen kan passera samarbetspartners i omgivningen, motsvarande typ av verksamhet någon annanstans eller medialt material.

De intervjuade företagarnas tillgångar består delvis av en förespegling om att kunden får uppleva något ”särskilt” i en platsspecifik inramning som kontrasterar mot det liv många lever. För att företagen ska kunna bemöta den längtan som kan finnas hos människor att ”bli del” av ett icke artificiellt sammanhang, behöver andra ”bära” delar av deras berättelse. Därför: även om det i ögonblicket kan framstå som att relativt få personer finns i de beskrivna företagarnas direkta närhet, kompenserar de avsaknaden av många människor på liten yta (där konkurrensen om att få uppmärksamhet är hög) med socialt och ekonomiskt relaterade relationer som är utspridda och innehåller en variation i fråga om vad kontakterna ägnar sig åt och hur de gör det.

Aktörernas relation till Heby kommun

När det gäller verksamhetsföreträdarnas relation till och bild av Heby kommun är den i regel positiv. Företrädarna för Tegelbruksmuseets intresseförening märker av en framtidstro inom kommunen, vilken konkretiseras bland annat i den inflyttning som sker. Samtidigt menar de att det länge har funnits en hög förväntan bland invånare i Heby tätort på vad kommunen kan leverera, utan att den nödvändigtvis har motsvarats av en initiativkraft som konkretiserats i en progressiv eller innovationsdriven utveckling. För Thomas Nilsson och Solveig Johansson är kontakten med tjänstepersoner (särskilt inom kultur- och fritidsenheten) viktig för föreningens möjlighet att föra en dialog om hur Heby tegelbruksmuseum ska formars och utvecklas. Kommunala insatser har också varit betydelsefulla för hur området runt museet utformats. Thomas och Solveig anser att kommunala företrädare generellt förmår visa föreningen uppskattning, vilket spelar roll för huruvida de känner sig delaktiga i samhällsbygget.

Karin Serrander upplever att hon bor i en expanderande kommun med goda livsvillkor. Hon har i de flesta avseenden högt förtroende för kommunens arbete. Hon värdesätter hur Heby kommuns företrädare har uppmärksammat hennes Bed & Breakfast och loppis. Karin relaterar Heby

kommuns attraktionskraft framför allt till huruvida kommunen på ett trovärdigt sätt kan övertyga om att den är ett lockande boendialternativ till exempelvis Uppsala och Stockholm.

Leif Lindh har ett långt förflutet inom Heby kommuns verksamhet. Därför har han en förförståelse för hur kommunens organisation och arbetssätt fungerar, något Leif kan utnyttja i sin kommunikation med kommunala företrädare om på vilket sätt de företag han ingår i är värda att satsa på. Leif anser att Heby kommun har varit duktiga på att dra fördel av Gårdsjö Älgparks varumärke i sin marknadsföring och olika arrangemang. Han tycker sig märka att kommunens företrädare har blivit mer positiva till att uppmärksamma hur företagare som han kan representera alternativa lösningar på samhällsproblem. Hur Heby kommun utvecklas beror enligt Leif huvudsakligen på hur kommunen i sin helhet marknadsförs, vilket inkluderar vikten av att klargöra på vilket sätt den bild som framställs reflekterar både sammanhållning och mångfald mellan och inom orter.

Sonia Padazakos har i etableringen av sin yoga mötts av en öppen och uppmuntrande attityd från Heby kommuns företrädare. Hon anser att det är lätt att få kontakt med kommunrepresentanter och att de i regel är måna om att visa landsbygdsaktörer som henne intresse och erkänsla.

Företrädarna för Vittinge församling upplever att de när så behövs får grundläggande hjälp och stöd av Heby kommun. Samtidigt poängterar de vikten av vilka värden och verksamheter församlingen representerar, som är till fördel för kommunen: Heby kommun sparar utgifter på samhällsinsatser genom de insatser församlingen organiserar och genomför. Vittinge församlings företrädare anser att Heby kommun i högre grad skulle kunna uppmärksamma församlingens bidrag till samhällsutvecklingen, exempelvis genom hur de använder och tillgängliggör resurser för andra, inkluderar olika aktörer i planeringen och genomförandet av sociala insatser och representerar kyrkans värde som kulturarv. Kommunen har en central roll för att ge exempelvis föreningar och församlingar möjligheter att samordna insatser med varandra. Därför är det viktigt att kommunen tillhandahåller kontakter för utbyten av idéer, kunskaper och andra resurser inför arrangemang, särskilda satsningar och relationsbyggen för samhällsutveckling.

Heby AIF får som idrottsförening kommunalt stöd och samverkar med kommunen för att driva sina anläggningar. Dessutom har enskilda kommunala tjänstepersoners insatser varit viktiga för föreningens möjligheter att etablera eller utveckla specifika idrottsgrenar, såsom i fallet Robbans BMX- & Skatehall. Föreningen och kommunen har för övrigt en långvarig relation som fortsätter att vara av ömsesidigt stor betydelse.

Hans Forsbergs intryck är att Heby kommun generellt visar intresse för vad som sker på Skogsvallen. Hans har under sitt arbetsliv haft regelbunden kontakt med kommunföreträdare, som han menar varit konstruktiv. Samtidigt anser han att kommunen skulle kunna visa mer benägenhet att ge Östervåla IF ekonomiskt stöd, bland annat till driften av Skogsvallens nöjesmuseum. Hans undrar om kommunens företrädare alltid förstår vilka sociala insatser Östervåla IF och andra idrottsföreningar gör i samhället. Det är viktigt att tjänstepersoner och politiker visar att de vill satsa på deras bygd (bland andra), genom att vara med och finansiera underhåll och utveckling av anläggningar och verksamheter som kräver betydande kapital för att driva, men samtidigt genererar samhällsnytta. Hans inställning är att om det går bra för Östervåla, går det bra för hela kommunen: När förutsättningar finns för en livaktig företags- och föreningsverksamhet och arbetstillfällen därigenom skapas, kan sådana samhällsaktiviteter bidra

till inflyttning, skatteintäkter och engagemang för att upprätthålla kvalitativ kommunal service. I ett sådant ljus menar Hans att satsningar som syftar till att värna om Skogsvallens varumärke och socioekonomiska funktion bör främjas.

Aktörernas relation till Fest i Heby

För de företagare och organisationsföreträdare som medverkar i rapporten har Fest i Heby olika betydelse. I vissa fall har delar av en verksamhet anpassats till just Fest i Heby. I andra fall planerar aktören inte sina aktiviteter eller inslag annorlunda på grund av sin medverkan i evenemanget. De som framhåller att Fest i Heby gör avtryck i hur deras verksamhet konkretiseras under delar av sommaren, är i regel personer med relativt liten omsättning och som nyligen har utvecklat sin verksamhet, alternativt företrädare vilka har varit med och förändrat delar av innehållet i sin organisation genom personalomsättning och förändrade arbetssätt (såsom i fallet Vittinge församling). Även hos Tegelbrukets intresseförening, som inte har genomgått motsvarande märkbara förändringar under senare tid, betonar företrädare att Fest i Heby markerar startpunkten för deras sommarsäsong och öppnande av en ny utställning.

Så här kan några pusselbitar till Fest i Heby beskrivas, enligt aktörerna i studien: Ett evenemang som ger tillfälle till kraftsamling och uppvisning av livskraft. Ett evenemang som bidrar till sammanhållning mellan kommunens orter. En plattform för den ”lilla” människan att visa vad personen/gruppen i fråga brinner för. Ett sätt att inleda nya och underhålla befintliga kontakter. Ett tillfälle att skapa relationer av tillit. En möjlighet till resursutbyten som kan ge upphov till aktiviteter genom samverkan och leda till förenings- företags- och kommunutveckling. Ett utrymme för särskilda satsningar inom den egna verksamheten. En morot till samhällsengagemang. En tidsrymd som visar variationsrikedomen av förmågor och aktiviteter i kommunens bygder. Ett koncept som i högre grad skulle kunna marknadsföras utanför kommunens gränser och locka fler besökare utifrån. Ett arrangemang som ger kommuninvånarna tillfälle att identifiera sig med varandra, få känsla för hemmiljön och knyta an till platser. En företeelse som främst är lokal. Ett arrangemang vars primära betydelse är begränsad till den tidsperiod det pågår. Ett rum för spontanitet. Ett avslappnat sätt att umgås med nya och gamla vänner, familjemedlemmar och bekanta.

Ett frö till nya företag. Ett sammanhang där affärsverksamheter kan växa. Ett tillfälle att träffa nya kunder, besökare, medlemmar eller aktörer med resurser som är av intresse. Ett forum för att testa nya idéer. Ett erbjudande till dem som annars inte hörs och syns mycket att ta plats. En chans för invånarens kreativitet att blomstra. Ett sätt att visa sidor av sin verksamhet som annars inte alltid tydligt framträder för invånaren eller besökaren. En ram där bygderna för många ”upptäcks”. Ett sammanhang där ”nyheter” kan marknadsföras. En inspirationskälla till att våga sticka ut. En grund för kommunen att vidga sitt kontaktnät och inventera tillgångar som kan användas i utvecklingsåtgärder. En representation av sådant som är skapat direkt av handen – något bestående i tillfällighetens tillvaro. Ett fönster via Fest i Heby-bilagan att utan egna kostnader nå ut. En tillställning i demokratisk anda, där alla i kommunen har formellt lika möjligheter att delta. En demonstration av idéer, kunskaper, kompetenser, engagemang och energi vars kraft kan nyttjas i andra sammanhang, beroende på hur erfarenheterna fångas upp av bland andra kommunen.

Vidare frågor

Perspektiven i rapporten ger anledning att ställa frågor som kan leda till ytterligare kunskap om och handling utifrån de sammanhang landsbygdspräglade entreprenörer, föreningar, företagare och idédrivna eller kreativa personer befinner sig i. Frågorna är:

- Vilka resurser saknar sådana slags aktörer som beskrivs i rapporten för att utveckla sin verksamhet vidare?
- Hur kan entreprenörer, föreningar, företagare och privatpersoner få stöd att hitta liknande eller andra slags aktörer för att kollaborativt utveckla idéer, tjänster och produkter som skapar samhällsvärden?
- Vad kan ge upphov till företagande i olika orter och vilken roll spelar ortens eller regionens kontext med avseende på sådant som förekomsten av olika samhällsfenomen, samhällsekonomisk uppbyggnad, rådande attityder i närmiljön till företagande, geografi och befolkningsrepresentation?
- Hur skiljer sig synen på entreprenörskap åt mellan olika orter och vilken betydelse har det för på vilket sätt samhällsutvecklingen sker?
- Hur viktigt är det att en potentiell landsbygdsföretagare (eller förening) redan har tillgång till någon sorts kapital – finansiellt, kompetensmässigt, socialt, fysiskt (exempelvis byggnader, teknologi och naturresurser), kulturellt eller symboliskt – för att kunna starta en verksamhet eller nå framgång med den? Hur påverkar till exempel tillgången till mark förekomsten av upplevelsebaserat landsbygdsföretagande och föreningsliv och hur kan en sådan resurs tillgängliggöras och fördelas i den mån det har betydelse?
- Vad betyder det för kommunens utveckling, medborgarskapet och relationen mellan producenter, konsumenter och andra marknadsaktörer om det värde som uppstår genom företag och föreningar främst riktas mot utomstående – till exempel stadsbor som erbjuds en upplevelse, eller personer i den nära omgivningen?
- Vilken betydelse har en specifik (juridisk) verksamhetsform för företag och organisationer på landsbygden?
- I vilken utsträckning samarbetar eller samverkar företag och organisationer på landsbygden med andra aktörer och vad innebär det för deras verksamhet?
- Vilken ”story” är det företagare eller föreningar berättar och vad säger det om hur deras verksamhet fungerar?
- På vilket sätt har den offentliga ekonomins representanter och vilka prioriteringar de gör betydelse för landsbygdspräglade företags och ideellt drivna organisationers villkor?
- Hur ser branschrepresentationen eller verksamhetsinriktningen ut inom näringslivet respektive civilsamhället i en viss samhällsgeografi och vilken innebörd har det för möjligheten att bedriva en viss verksamhet?
- Vilken roll spelar familjens alternativt det omgivande samhällets historia, kulturella och sociala yttringar eller ekonomiska och politiska inriktning för hur en entreprenörs, företagares eller förenings idé eller verksamhet har formats?
- Hur förhåller sig företagare och ideella organisationer till konkurrerande respektive kompletterande element i sin omgivning?
- Vad har Fest i Heby i djupare bemärkelse för betydelse som identitetsmarkör, kontaktyta och plattform för kreativitet eller resursutbyten?

- Hur fångas Fest i Hebys potentiella effekter upp – kan till exempel energin från de aktiviteter som pågår under evenemanget tillvaratas på något särskilt sätt?
- Vilken innebörd har det om Fest i Heby främst tolkas som en företeelse för den ”lilla” och lokalt förankrade människan?
- Bör aspekter av eller hela konceptet Fest i Heby förändras eller utvecklas på något särskilt sätt och vilka konsekvenser kan det i så fall få?
- På vilket sätt reflekterar Fest i Heby vissa traditioner, historiska inslag och kontraster till bilden av vad som för många ingår i en ”normal” vardag?
- I vilken mån är evenemanget en progressiv företeelse?
- Speglar de i studien medverkandes bild av Heby kommuns sätt att arbeta med Fest i Heby och näringslivet samt föreningslivet i tätorter såväl som landsbygdsmiljöer den uppfattning motsvarande eller andra slags samhällsaktörer har av kommunens arbete – och vad säger i så fall det?
- Vilken betydelse har historiska administrativa gränsdragningar för ortsinvånarens vikänsla och identifikation med sin kommun?
- Hur kan Fest i Heby användas i marknadsföringen av Heby kommun?
- Hur kommer det sig att de företag och organisationer som medverkar i studien har olika upplevelser av hur lätt eller svårt det är att nå nya personer (kunder, besökare eller medlemmar) inom sin målgrupp?
- Hur viktiga är särskilda nyckelpersoner, aktiviteter, teman eller symboliskt laddade platser för att föra samman individer eller intressenter som kan påverka hur samhällsutmaningar hanteras?
- Vilka andra former i samhället förutom Fest i Heby kan vara viktiga för att sammanföra människor inom ett visst område?

Praktisk innebörd

En fråga som härvid kan ställas är vartåt innehållet i studien pekar. Denna fråga kan delvis besvaras av de tolkningar läsaren själv gör. Min förhoppning är också att de vidare frågor jag har ställt kan ge öppningar till diskussioner och handlingar som bland annat berör hur resurser inom olika delar av kommunen (eller annan organisation) bättre kan tillvaratas för att generera samhällsmässiga värden. Jag vill dock avsluta med några tankar om riktningar framåt utifrån rapportens underlag som kan vara relevant för Heby kommun, men också andra offentliga, privata och civila aktörer.

- Systematisera inventeringen av resurser såsom kunskaper, kompetenser, verksamheter, kontaktnät och fysiska tillgångar (i samband med till exempel Fest i Heby). En resursbank kan exempelvis användas som koordinerande funktion för att aktörer ska "hitta" varandra om de så önskar, men också bidra till förståelse för hur resurser används, hur de kan användas och vilka förväntningar som finns på olika aktörer att dela med sig av olika kapital samt vilka konsekvenser det får för deras verksamhet.
- Befrämja eller ta själv initiativ till att samordna värdeskapande aktiviteter med andra aktörer som är intresserade av att tillgängliggöra resurser. Under Fest i Heby tydliggörs till exempel att det finns många människor som är intresserade av och har kunskap om historiska byggnader och platser, materiellära och hantverk. Andra teman berör produkter med en längre historia, skapande av trädgårdar, lärande om natur och djur, erfarenheter av lantbruk, matupplevelser, berättarkonst, sociala aktiviteter med olika samhällsgrupper, motion och hälsa inbäddat i naturmiljöer och olika slags kulturuttryck. Sådana teman kan utvecklas under andra delar av året och på ett mer strategiskt sätt genom att exempelvis samarbete initieras hos aktörer som har gemensamma intressen av något slag.

Det kan handla om att aktörer anordnar kurser samt föreläsningar och andra pedagogiska aktiviteter, arrangerar resor för besöksmåls- och utbytessyften, skapar lokala och regionala marknader med till exempel livsmedel och hantverk, verkar för initiativ riktat mot klimatomställningen, organiserar kulturevenemang, vägleder människor som brinner för någonting att om de så vill dela sin passion eller sitt intresse med andra (inom eller utanför marknaden), ger upphov till affärsverksamheter eller skapar nya inslag i befintliga verksamheter, har återkommande träffar med vissa slags verksamhetsutövare där erfarenheter, kunskaper och idéer kan utbytas och kontakter knyts, ser till att sådana näringslivsriktningar där aktörer på egen hand har svårt att klara sig eller utvecklas får bäring, skapar fler resursutbyten där innebörden av att dela tillgångar med andra upplevs som närande snarare än tärande samt bidrar till förmågan hos intressenter att komma på idéer, koncept, lösningar, berättelser, tjänster och produkter som är resultatet av att människor med olika kunskaper, erfarenheter och bakgrunder kommunicerar och agerar i ett gemensamt sammanhang.

- Reflektera beslut om huruvida mark ska upplåtas för sådant som bostäder och företag i relation till vilken betydelse marken har för andra samhällsvärden ur "allmänhetens" perspektiv. Det kan handla om den roll naturen spelar för upplevelsebaserade verksamheter och medborgares och besökares känsla av livskvalitet, men också i fråga om

vilken inverkan beslutade förändringar av naturresursers användning har på den lokala, regionala och nationella förmågan att anpassa sig till ett förändrat klimat, möjligheten att uppnå Sveriges miljö- och klimatmål samt tillståndet för den biologiska mångfalden – som både i sig är en viktig försäkring inför en mer osäker miljö- och klimatrelaterad framtid och en tillgång för människors kunskap om och relation till naturelement. Planera om så är möjligt för att eventuella målkonflikter minimeras vad gäller naturmiljöers inkludering i samhällsutvecklingen och/eller tydliggör grunderna för hur målprioriteringar görs. Stimulera beslutsprocesser med handlingsalternativ där olika perspektiv och aktörer finns integrerade och ta då hänsyn till bland annat naturmiljöers multifunktionalitet, påverkan på livsmedelsproducenters och förädlares villkor, vilka förutsättningar lantbrukare och andra aktörer med kunskap om djur, växter och förnyelsebara energikällor har att verka för och bidra till hur kretslopp kan slutas, resurser lokaliseras och ekosystembaserade tjänster stödjas och utvecklas. Just markanvändningens multifunktionalitet är något som visar sig under Fest i Heby.

- Nyttja den anda, energi, initiativrikedom, livskraft, uppvisning av förmågor och de sociala och kulturella sammanhang som konkretiseras under Fest i Heby i marknadsföringen av kommunen till potentiella besökare och nya invånare. Fundera samtidigt igenom vilka konsekvenser det kan få för kommuninvånarnas känsla av medborgarskap och tillhörighet om upplevelsen hos dem skulle tillta av att kommunalt sanktionerade satsningar på landsbygdspräglade och upplevelsebaserade näringslivsverksamheter samt uppmärksamheten av andra värden från landsbygden i högre grad koncentreras till vissa delar av kommunen, eller riktas mot utomstående personer från urbana miljöer för vilka Hebybons livsrum främst blir en konsumtionsyta. En utåtriktning av Fest i Heby och dess symboliska värden kan med andra ord å ena sidan bli en angelägenhet för fler människor utanför kommunen, samtidigt som det finns anledning att värna om den sociala och kulturella identifikation invånaren genom evenemanget gör till platser och sammanhang inom kommunen. Fördelningen av resurser är därför viktig att begrunda, både med avseende på huruvida medel riktas inåt mot eller ut från kommunen, men också i fråga om vilken resursallokering som sker inom delar av kommunen och hur sådana prioriteringar får invånare att känna sig ”sedda”.

Nycklar till en levande landsbygd

Working papers

Nycklar till en levande landsbygds working papers är en publikationsserie med texter från forskningsprogrammet med samma namn. Texterna kretsar kring entreprenörskap och landsbygdsutveckling.

Om projektet

I projektet ska vi utveckla ny kunskap om interaktionen mellan olika former av entreprenörskap och kontext och hur dessa interaktioner bygger en levande landsbygd. Att bättre förstå entreprenöriella processer i detalj skulle underlätta prioriteringar både för lokalbefolkning som vill ta initiativ och för myndighetspersoner och rådgivare som vill verka för en levande landsbygd.

Tillsammans med lokalbefolkningen, rådgivare och myndighetspersoner, och studenter ska vi forskare utveckla och driva utvecklingsprojekt i olika landsbygder. I projektet hoppas vi synliggöra olika former av entreprenörskap, förstå hur de samverkar och leder till en levande landsbygd. Vi hoppas också systematisera och utveckla metoder för hur olika former av entreprenörskap interagerar med landsbygden samt bygga relationer på platserna och sprida lärdomar och handlingsidéer till lokalbefolkning, rådgivare och myndighetspersoner, studenter och forskare.

Forskningsprogrammet finansieras av Familjen Kamprads Stiftelse och löper mellan 2017 och 2019. Det görs i samarbete mellan forskargruppen Rural Entrepreneurship Group vid Institutionen för ekonomi, Institutionen för stad och land, båda vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala, samt Robert Gordon University i Aberdeen, UK.

Webbsida: <http://bit.ly/2hr7RG3>

Bloggen hittar du via QR-koden här nedan

